

Indholdsfortegnelse

Forord <i>Redaktionen</i>	2
Pionerserien – Introduktion <i>Ulla Holck</i>	3
Pionerserien – Claus' egen fortælling Claus Bang <i>Claus Bang</i>	6
Europæisk konference for musikterapistuderende <i>Inge Kolind Skougaard</i>	18
Motorisk/kropslig aktivitet i musikterapi med kontaktsvage børn <i>Margrete Bach Madsen</i>	24
EMTC Europæisk registrering af musikterapeuter <i>Hanne Mette Ochsner Ridder</i>	30
Forskningsnyt <i>Lars Ole Bonde</i>	33
Anmeldelse – Musikterapi i psykiatrien. Årsskrift 4 <i>Julie Eæner</i>	37
Anmeldelse – Clinical Training Guide for the Student Music Therapist <i>Inge Nygaard Pedersen</i>	40
DVD anmeldelse – En verden af lyd og musik <i>Ulla Holck</i>	43

Forord

Kære læser!

Vi glæder os over at kunne præsentere forårsnummeret af Dansk Musikterapi 2006. Dette nummer skildrer gennem artikler og indlæg, musikterapi som fag og profession på et niveau, som afspejler en positiv og spændende udvikling.

Dette nummers pioner, Claus Bang, giver ikke bare læseren et indblik i et imponerende livsværk, men også en klinisk indføring i det musikterapeutiske arbejde med døvblinde, på et fagligt højt niveau.

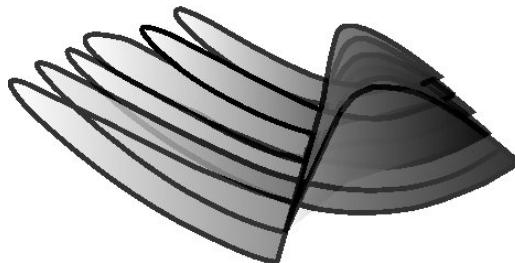
Fra fagets kommende musikterapeuter, bringer vi en artikel om den seneste afholdte Studenterkonference. Artiklen afspejler et dynamisk og højt kvalificeret studiefagligt

miljø på musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet.

Margrete Bach Madsen beskriver motorisk/kropslige aktiviteterets betydning for interaktion i musikterapi med kontaktsvage børn.

Endelig bringer vi et indlæg af Hanne Mette Ochsner Ridder, om hvordan man både nationalt og internationalt arbejder på at kvalitetssikre professionen musikterapi. Redaktionen for Dansk Musikterapi opfordrer læserne til at henvende sig med indlæg til videre debat på dansk@musikterapi.org

Til sidst lidt om det faste: Forskningsnyt og spændende anmeldelser. God læsning!

Pionerserien – Claus Bang

Introduktion

Ulla Holck

MA, ph.d., lektor og studieleder på Musikterapiuddannelsen, Aalborg Universitet. Kontakt: holck@hum.aau.dk

På redaktionens vegne er jeg glad for at kunne præsentere musikterapeut og audiologopæd Claus Bang her i pionerserien. Claus er en af fagets markante og stadig aktive pionere, som gennem 37 år har været ansat på Aalborgskolen for døve og hørehæmmede, samt børn og unge med yderligere funktionsnedsættelser.

Da Claus blev ansat på Aalborgskolen i 1961 var den generelle holdning, at døve elever ikke kunne høre musikken og derfor ikke kunne være musikalske. Den opfattelse fik Claus snart ændret på, og som det første sted i Norden indførte Aalborgskolen musik og dans på skemaet til denne elevgruppe. Senere begyndte Claus at lave individuel musikterapi med de døvblinde elever, denne gang som det første sted i Europa, og efterhånden vakte musikterapien på Aalborgskolen opmærksomhed såvel indenlands som udenlands, hvilket førte til utallige rejser, foredrag, præsentationer og artikler fra Claus' side.

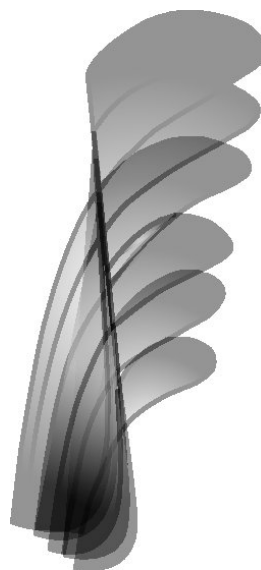
Gennem årene har Claus udviklet sit repertoire til både at omfatte den artistiske-kunstneriske side af musikudøvelse med eleverne og den mere terapeutiske anvendelse af musik. Endvidere har Claus kombineret musikken med audiologopædien i form af 'musikalsk stemmebehandling og taleterapi', hvor navnlig klangstaven har en central rolle. Dette arbejde mundede ud i hans forskningsprojekt "Fysiologiske klangfunktioner hos døve og normalthørende", den

første musikterapiforskning inden for dette felt i Norden.

Tilbage i 1977 kontaktede Claus Bang daværende rektor Sven Caspersen for at høre, om det ikke ville være en god idé, hvis Aalborg Universitet blev foregangssted for en musikterapiuddannelse. 5 år efter startede det første hold studerende, og siden blev uddannelsen permanent og har vokset sig robust såvel klinisk-fagligt som forskningsmæssigt. I 1998, ved Claus' afskedskoncert med eleverne, assisterede Kent Lykke Jensen, M.A. i musikterapi fra Aalborg Universitet, og nu Claus' efterfølger på Aalborgskolen. En af ringene var sluttet.

Da Claus gik på pension i 1998, indledte han en ny æra – denne gang som pioner inden for innovativ multimedieproduktion! I samarbejde med Aalborg Universitet, og med støtte fra diverse fonde, har han arbejdet med at samle, dokumentere og formidle sine erfaringer og oplevelser, der i efteråret mundede ud i en omfattende DVD+R-udgivelse, af omfang svarende til 38 CD-Rom'er (se anmeldelse andetsteds). Forældrene til de medvirkende elever og de unge selv har givet deres tilsagn til projektet, og denne ring blev sluttet, da de ved udgivelsen hver modtog et eksemplar af En verden af lyd og musik. Udgivelsen rummer eksempler på en så selvfølgelig musikalitet, at tankerne automatisk går tilbage til Claus' start i 1961, hvor han måtte overbevise omverdenen om, at den musikalske verden ikke er forbeholdt hørende.

På redaktionens vegne ønskes læserne liv med musikterapi blandt døve og høre-
god læsning i Claus' beretning om et langt hængende børn og unge.

Claus Bang

Musikterapeut og audiologopæd

Læreruddannet på Århus Seminarium med musik som speciale

1961-1998 Musikterapeut og audiologopæd på Aalborgskolen, Undervisnings- & vejledningscenter for døve, hørehæmmede og døvblinde. Leder af musikterapien. Musikpædagogisk og musikterapeutisk uddannelse i Tyskland, Østrig, Holland, England og USA

1969 Medstifter af Dansk Forbund for Musikterapi. Medlem af bestyrelsen 1969-1979

1972 Oversættelse, bearbejdning og udgivelse af Nordoff & Robbins Legesange for Børn til dansk, norsk og svensk

1972-1975 Forskningsprojekt om "Fysiologiske klangfunktioner hos døve og normalthørende"

1977 Initiativtager til oprettelsen af musikterapiuddannelsen ved Aalborg Universitet Medlem af planlægningsgruppen 1977-1982

1979 Chairman for Nordisk Symposium om Forskning i Musikterapi, Aalborg Universitet

1995 Chairman for den 3. Europæiske Konference i Musikterapi i Aalborg, arrangeret af musikterapiuddannelsen på AAU i samarbejde med MTL, DFMT, Aalborgskolen og Aalborg Psykiatriske Hospital

Siden 1976 Docent, medlem af bestyrelsen og siden 2004 æresmedlem i I.G.M.F. – Internationale Gesellschaft für Musikpädagogische Fortbildung, Bad Fredeburg, Tyskland

Siden 1981 Vicepræsident, konsulent og instruktør for The Beethoven Fund for Deaf Children, Storbritannien, verdens første velgørenhedsfond for døve børns musikterapi

I alle årene: Forelæsninger og demonstrationer af musikterapi i 42 lande

Siden 1998 Free-lance instruktør og pensionist med speciale i multimedieudgivelse (!)

2000 Stifter af og formand for Musikterapi-Fondet "En verden af lyd og musik"

2005 Udgivelse af En verden af lyd og musik. Musikterapi for døve, hørehæmmede og multihandicappede børn og unge. DVD-boks med 3 stk. dobbeltlag DVD+R' er (– se anmeldelse andet sted i tidsskriftet.)

Pionerserien – Claus Bang

Claus' egen fortælling

Personlig baggrund

Som etårig fik jeg en svær astma, der prægede hele min barndom og handicappede mig. Mine forældre så tidligt, at der var musik i mig, og de fik mig som fireårig i gang med en harmonika. Jeg har en erindring om, hvordan den bogstaveligt talt trak vejret for mig. Som femårig fik jeg mine første klaverlektioner, og det blev meget tidligt med hang til Chopin. Når jeg spillede hans stille musik på klaveret dæmpedes mine astmaanfald. Uden at vide hvordan, var mit spil af hans musik en slags terapi for mig, men måske ikke for Chopin!

Som 12-årig kom jeg på Astmahjemmet i Kongsberg i Norge, hvor fjeldluften og de dygtige allergi-specialister helbredte mig. Jeg fortsatte klaverlektionerne med større og større udbytte, specielt i gymnasietiden,

og da slog det mig, at nogle af Beethovens mest betydelige mesterværker blev til, efter at han som 33-årig blev døv og ikke kunne høre en tone af det, han skabte. Han skrev i sit testamente allerede dengang, at han følte sig som udstødt af samfundet. Men hans erindring om musikken som hørende gjorde det muligt for ham fortsat at komponere som døv.

Senere har jeg haft den glæde siden 1981 at være vice-præsident og instruktør for The Beethoven Fund for Deaf Children. Fondet, som er verdens første velgørenhedsfond for døve børns musikterapi, var også med til i starten at støtte døvblevne Evelyn Glennies karriere, en af verdens fornemteste percussionister. Hun har nu igennem mange år været fondets præsident. Allerede her blev en af

ringene i mit liv sluttet (se Bang 2005, Kap. A på DVD+R I).

Men tilbage til årene efter studentereksamen. Jeg valgte en læreruddannelse, kom på Århus Seminarium og fik musik som speciale. Der var en drøm om en karriere som klassisk pianist. Da jeg skulle i praktik inden for specialundervisningen, søgte jeg straks Døveskolen i Aalborg, for jeg havde stadig den døve Beethoven i tankerne. Det skulle være spændende at se, hvad en skole for døve havde af musik. Det var let overset. Der var ikke musik for døve i Aalborg eller herhjemme, og det blev min store udfordring.

Første oplevelse med musik og døve

Den første gang, jeg havde mulighed for at spille for døve børn, var det med en stille Etude af Chopin. Børnene reagerede straks. Først så de spørgende ud, stillede på høreapparatet, og så stimlede de sammen om flyglet. De strakte deres fingerspidser ud over flygellåget og følte musikken med dem. Jeg kunne se, at de nød det. Da jeg gik jeg over

i Chopins A-dur Polonaise med de kraftige og karakterfulde akkorder, begyndte de at klappe takten på flygellåget. Enkelte kravlede helt op på flyglet eller ind under det, mens de nød musikken med hele kroppen, uden at høre noget særligt, vel kun den dybe bas. Men ved intens berøring mærkede de vibrationerne, og gennem tonesvingningerne i luften oplevede de musikken i hele kroppen. Musik blev for de døve børn mere end blot musik. Det stod hurtigt klart for mig, at der et musikmenneske i ethvert menneske, også i det totalt døve barn.

På dette tidspunkt var der musik og dans på en døveskole i henholdsvis Tyskland og Holland; men Aalborgskolen var det første sted i Europa, hvor musik blev brugt i behandling af døve tilrettelagt efter hvert barns diagnose og dets behov. Denne individuelle musikterapi var specielt tilrettelagt for vore elever med flere handicaps, bl.a. de døvblinde. Det var et gennembrud for musikken og for eleverne (se Bang 2005, Kap. E og F på DVD+R II og kap. I på DVD+R III).

I starten af karrieren - her med døve børn med yderligere funktionsnedsættelser

Case: Første døvblinde barn i individuel musikterapi

Blandt mine mange og store oplevelser var den dag i 1970, da jeg første gang havde 6-årige Tina i individualterapi. Tina var født døvblind uden syns- og hørest på grund af rubella. Hun gik ofte med hænderne i gulvet som en lille chimpanse, og hendes eneste ytring var et lille skrig, altid i samme høje toneleje. Hun blev bragt ind i musiklokalet, mens jeg spillede på flyglet, og hun søgte og fandt flygelbænken og mit knæ. Før jeg så mig om, lå hun oppe på flygellåget og kravlede rundt, ligesom for at finde musikken. Hun lavede sit lille skrig, og jeg efterlignede dets klang med en akkord. Hun studsede og gentog. Så kravlede hun hen mod mig og klaviaturet og slikkede på flygellågets forkant, mens mundvandet løb ned over tangenterne. Så skreg hun i et andet leje, og da jeg gengav det med mit spil, rejste de små lyse hår sig på hendes arme og ben. Det var musikalsk gåsehud, der ville noget.

Så sagde hun "a-rej" med tonestigning, og det spillede jeg så på flyglet. Nu havde vi to former for skrig og samspil. Hun lagde for, og jeg reproducerede. Så tog jeg tæten, og hun gentog min klang fra flyglet. Sådan udviklede vi langsomt en samtale i musikken, der nu var blevet et sprog mellem os. Det blev efter 2 år til 26 tonale stemme-variationer, som hun brugte ganske bevidst i samspillet med mig. (Casen er beskrevet i P. Nordoff & C. Robbins (1977) *Creative Music Therapy* og gengivet / analyseret i sin helhed i Bang 2005, kap. F på DVD+R II.)

Tina var et utroligt musikalsk menneske, og jeg havde et håb om, at hun i kraft af alle sine musiklyde kunne lære at lave nogle talelyde og ord med samme modulation. Men der var mange andre døvblinde, som jeg skulle arbejde med, og der var kun afsat en ugentlig time til individuel musikterapi, så det lykkedes mig ikke. Men hun lærte meget i Aalborgskolens døvblindeafdeling, bl.a. mange tegn og at kommunikere med sin omverden, akkompagneret af alle hendes musikalske lyde, som også kunne give mig gåsehud.

Tina er i dag 42 år og døvblind kunstner. Vi har mødtes, senest i sommeren 2005, og hun genkender mig på min krumme lillefinger og på min stemme, når jeg genkalder lydene fra dengang for 36 år siden. Tina laver store og utroligt avancerede nonfigurative skulpturer, som hun skærer ud og former i de forskellige materialer, og det er hendes værker, der pryder Døvblindecentrets aktivitetsrum. Hun kommunikerer på mange måder, og når hun rigtig koncentrerer sig om noget spændende på punktskrift, bøjer hun hovedet og læser med tungespidsen.

Inspiration udefra

I 1961 hentede jeg inspiration fra den tyske komponist Carl Orff's specialpædagogiske metode og hans instrumentarium, beskrevet i "Orff Schulwerk" (Orff 1951; Bang 1971, 1976). Dengang var det den eneste musikundervisningsmetode, som også tilgodeså behovet hos de børn, jeg arbejdede med. Han havde udviklet taleremser, hvor man kunne arbejde med betoningen af ordene og med spil på instrumenter, der ledsagede disse tonegange. Det var lige det, jeg havde brug for.

I 1969 deltog jeg i et ugekursus med Paul Nordoff & Clive Robbins (Nordoff & Robbins 1971, 1977). Da jeg ved afslutningen viste videooptagelser af min musikundervisning på Aalborgskolen, udbrød Paul og Clive straks, at det var musikterapi! Den musik, eleverne og jeg lavede på Aalborgskolen, havde ikke bare en pædagogisk, men også en terapeutisk effekt. Deres kommentar fik mit fokus rettet mod det enkelte barn og dets muligheder, frem for at fokusere på dets begrænsninger (Bang 1971, 1977, 1980). Det var gennem deres musikterapi, jeg lærte, at det ikke er gruppen, det kommer an på. Det er ikke de første ni, der kan spille, det handler om, men den tiende, der ikke kan. Der er alt for mange situationer i disse børns hverdag, som viser dem, hvad de ikke kan. I musikterapien har vi den opgave at fokusere på og lokke det frem, som barnet kan, og udvikle det til at blive noget, som barnet er sig bevidst.

Jeg startede jo ud som musiklærer. Det var musikundervisning, rytmik og dans, det handlede om, og at det skulle være et færdigt og flot resultat, når vi f.eks. lavede orkesteropførelser. Det var først og fremmest det færdige resultat, der stod foran mig. Men omvendt: Hvis jeg havde været en dårlig musikpædagog dengang, så havde mit

arbejde nok ikke haft en terapeutisk effekt. Denne effekt lå jo i, at børnene, selvom de var døve og havde mange følgehåndicaps, pludselig kunne mestre at spille et instrument, at bryde en monoton stemmeføring og begynde at synge, kunne administrere sig selv i forhold til de andre, at vente på sin tur, kunne lytte til hinanden i klassen og nu kunne begynde at kommunikere med hinanden musikalsk.

Det er processen, der er vigtig i musikterapien. Musikken er midlet til at nå frem til et eventuelt mål. I musikterapien skal du mere gå ind i processen og de ting, der sker undervejs, end du skal have et musikalsk mål for øje. Jeg kritiserer aldrig børnene. Der er ikke noget, der hedder forkert i musikterapien; men derfor kan det godt være forskelligt og nogle gange kan det blive bedre. Er der noget, der ikke fungerer i musikterapien, må det skyldes musikterapeuten!

I forbindelse med mødet med Nordoff & Robbins oversatte, bearbejdede og udgav jeg deres Children's Play-Songs til Legesange for Børn på dansk, norsk og svensk (Bang 1972), som siden har udgjort en del af sangterapien, der også omfatter en lang række andre sange, også på tegnsprog og fremmedsprog. Også "The Three Bears and Goldilocks" blev til nordiske oversættelser (se Bang 2005 kap. D på DVD+R II og kap. I på DVD+R III).

Tegnsprogets betydning

Da jeg kom til Aalborgskolen for 4 1/2 årti siden, var tegnsproget forbudt på det strenge. Vê den arme lærer, der i sin iver for at formidle budskabet "kom til" at tage hænderne op af lommen og lod fingrene hjælpe til. Denne opfattelse var en svær belastning for et musikmenneske, der gerne ville bruge sin krop, når han kommunikerede. Nej, vore elever skulle partout lære at mundaflæse.

Men reelt er det kun 10% af alle børn,

uanset hørehandicap eller ej, der evner at kunne se og forstå, hvad en mund siger, når de ikke kan høre den! Derfor var den ren orale metode efter min mening et overgreb på den tids døve elevers menneskeret til at opleve sig selv som ligeværdige og værdifulde for os alle, specielt når det gælder det livsvigtige at kunne kommunikere, både med andre døve og med hørende, men på egne præmisser.

Tegnsproget er den døves modersmål, og selv om jeg har hældet meget til det orale, når nu begge hænder var på klave-

ret, så har mimikken, de naturlige tegn, danse-lege og lege-sange med musikken som bånd mellem os, bygget mange broer over kommunikations-kløfterne også i de år, hvor det var forbudt at bruge hænderne. Samtidig må jeg indrømme, at det glæder en gammel døvelærer, når tidligere elever, hvoraf mange nu er bedsteforældre og nogle sågar oldeforældre, hilser på og med tydelig stemme minder mig om dengang, vi talte og sang, spillede og dansede i både musiktimer og dansktimer (se Bang 2005 kap. I på DVD+R III).

Anvendelse af klangstave og Spectral Converter i musikalsk stemmebehandling og taleterapi

Stemme, tale, sprog og klang

Alle børn, uanset hørehandicap eller ej, lærer bedst sproget, ved at udtrykke det i handling. Først når barnet aktivt udfører den handling, som sproget beskriver, forstår det indholdet helt og kan derved kommunikere optimalt.

Men vore elever kan også lære at lære ved musikalsk handling, som f.eks sprogets

accentueringer, mængdeforståelse, kropsbevidsthed, koordination og bevægelsesforløb, men også at udvikle gode lyttevaner.

Musik og sprog ligner hinanden på så mange punkter, at vi kan bruge musikkens grundelementer som et middel til at lære døve og hørehæmmede at udvikle stemmen og talen, ja, sågar synge rytmisk og melo-

disk for derigennem at udvikle og forbedre kommunikationen med omverdenen.

Det centrale i musikterapiprogrammet på Aalborgskolen blev derfor allerede fra 60'erne den taleindlæring og sprogstimulering gennem musik, den musikalske stemmebehandling og taleterapi, som i begyndelsen af 70'erne intensiveredes og blev udvidet med sangterapi. Her oplevede vi, at Lege-sange for Børn, hvor eleverne synger og leger med tale og tegn, øgede elevernes interesse for det sproglige. Sangene blev ikke bare musikterapeutiske, men også taleterapeutiske.

Dette arbejde bliver sat i gang, når børnene er ca. 2-3 år, og derefter indgår det mere eller mindre i artikulations- og taleundervisningen i et nært samarbejde med børnehavepædagogerne, klasselærer og artikulationslærer (se Bang 2005, kap. B på DVD+R I). Der anvendes en lang række specielle instrumenter, bl.a. klangstave, som eleverne holder meget af, og som nu også findes i alle de lokaler, hvor eleverne får undervisning i artikulation. Klangen høres i høreapparaterne og mærkes i hele kroppen, og klangterapien resulterer i klangfulde stemmer i et godt leje, som forstås lettere af hørende; men som også høres bedre i egne og andres høreapparater. I mit statsstøttede forskningsprojekt "Fysiologiske Klangfunktioner hos Døve og Normalthørende Børn" i begyndelsen af 70'erne, fastslog jeg klangstavens effekt i den musikalske stemmebehandling og taleterapi for døve og hørende elever (se Bang 2005, kap. D på DVD+R II).

Instrumenter og deres anvendelse i musikterapien på Aalborgskolen

Man kan komme akkurat lige så langt i musikterapien, som mulighederne hos den enkelte elev tillader. Men musikken skal tilpasses eleven og ikke omvendt. Det gælder

om at forsøge at finde en måde at lukke op for disse børn og unges musikoplevelser og bringe dem i aktivitet "inden i musikken" ved hjælp af de forskellige udtryksmuligheder, eleverne er i besiddelse af: Åndedræt, tale, sang, mimik, kropsbevægelse, slag på tromme og spil på forskellige musikinstrumenter.

Lyd, som endnu ikke er integreret i musikalske mønstre i form af melodi og rytme, eller i verbale mønstre som sprog, indeholder allerede elementer af intensitet, tonelængde, tonehøjde og klangfarve. Disse fire elementer og variationerne af dem er grundstenene i musikoplevelsen, også hos det døve barn.

På grund af problemer med koordination, høretab, synsfelt, rumopfattelse eller fysiske begrænsninger, er det nødvendigt at være meget fleksibel, når det gælder den instrumentale metodik. For vore multihandicappede elever gælder det, at kun få af disse kan bruge et konventionelt musikinstrument. Derfor må vi i disse tilfælde anvende enkle musikinstrumenter, som rummer effektive musikalske muligheder for eleverne. Kompositioner kan arrangeres for sådanne enkle instrumentale stemmer, således at de bliver komponenter i en musikalsk enhed (se Bang 2005, kap. E på DVD+R II og kap. I på DVD+R III).

I dette øjemed har jeg anvendt strygeinstrumenter med én streng uden fingersætning, cither, Blæseinstrumenter med fuglestemmer, éntonede reed-horns og orgelpiber, orientalske messingklokker og handbells samt klingende stave, der findes i tonehøjder over 6 oktaver.

Specielt reed-horns, handbells og klingende stave er i besiddelse af betydelig musikalsk alsidighed. Deres lyd har tilfredsstillende fylde og en klar musikalsk tone, der både har musikalsk og terapeutisk værdi for døve og hørehæmmede og for børn og unge med yderligere funktionsnedsættelser. Alle

disse elevgrupper har spillet i en lang række musikalske satser, hvor jeg har arrangeret tonerne fra de førnævnte instrumenter, således at de passer harmonisk sammen med tonearterne i de sange og kompositioner, vi har anvendt (se Bang 2005, kap. H og I på DVD+R III).

Overordnet anvender jeg instrumenter, som eleverne holder af at spille på, og som har en god klang. Døve opfatter lyd fra et træ-instrument bedre end metallyd, altså er xylofon bedre end metallofon. Døve og hørehæmmede foretrækker dybe klange fra 64 Hz til 380 Hz fra klangstave i træ, simpelt hen fordi de høres og føles bedre. Musikinstrumenterne i musikterapien spænder helt fra 32 Hz og op til 4096 Hz, dvs. over 7 oktaver, og musik i hele dette frekvensspektrum er et ypperligt middel til at aktivere og udnytte høreresten igennem høreapparatet. Musikinstrumenter er derfor uundværlige i høretræning, men også i lydperceptionstræning.

Den døve kan nemlig opleve musik ad andre baner end gennem øret og høreapparatet: Ved berøring af lydkilden f.eks. ved at sidde på højttaleren eller læne sig op ad den, ved at føle lyden i gulvet, ved at berøre musik-instrumentet, som f.eks. kan være en tromme, en klangstav, et klaver eller ved at berøre sit eget eller et andet menneskes stemmeapparat, struben, får den døve en *kontakt-vibrationsopfattelse* af lyd, af tale og sang, af klange og musik.

Men også på afstand af lydkilden kan den døve føle lyden som lydperception, som lydbølger skabt af den vibrerende lydkilde overført gennem luften. De kan føles gennem huden og knoglerne i alle dele af kroppen, også i øret. De dybe toner opfattes dybt i kroppen i fødderne, benene og bækkenet, mens toner med højere frekvens opfattes stadig højere oppe i kroppen, i bry-

stet, i halsen og i hovedet, altså også i ørerne.

Døve har fortalt mig, at 32 Hz (kontra C) mærkes mest i fødderne, 64 Hz (store C) omkring knæene, 128 Hz (lille c) i bækkenet, 256 Hz (c') i brystregionen, 512 Hz (c'') i halsregionen og 1.024 Hz (c''') i hovedet. Højere frekvenser føler døve ofte i issen og i hovedhårene. En totalt døv pige fortalte mig, at sopran-klokkespillets højeste c'''' (4.096 Hz) kildede hende i øjenbrynene!

Det vil sige, at fra fod til isse er mennesket, og specielt den døve, modtagelig for musiklyde. Denne lydperception kan ikke sammenlignes med det, normalthørende oplever; men den gør den døve i stand til at være i kontakt med den omgivende lydverden og i nogen grad, ja, mange tilfælde i høj grad, at kunne kompensere for den manglende hørelse.

Musik er for den døve altså primært en serie af vibrationer, der perciperes og videreføres til hjernen ad andre baner end gennem høreorganet og høreapparatet. Ikke desto mindre kan disse vibrationer bære rytmer, klange og melodiske forløb og fremkalde reaktioner hos den døve, som fører til aktiviteter af stor værdi for ham eller hende. Rytmerne og tonerne opleves så at sige *indefra* som vibrationer sammen med den auditive påvirkning – altså som en kinæstetisk og auditiv perception snarere end en ren *ydre* visuel aflæsning og efterligning. Dette bevirker et spontant ønske hos den døve eller hørehæmmede om at omsætte den opfattede rytmisk-melodiske påvirkning i egne udtryksformer: bevægelse, mimik, tegn-sprog, tale og sang.

Trommer opfattes af alle døve, og allerede i børnehævealderen udforsker de 3årige de forskellige trommeskind og de variationer af vibrationer, der kan skabes i dem. Men udover trommerne er instrumentariet i musikterapien på Aalborgskolen meget om-

fattende, og jeg har igennem alle årene undersøgt og udforsket de forskellige musikinstrumenters klanglige effekt i arbejdet med de børn, som ikke hører klangen normalt, men først og fremmest har en kinæstetisk oplevelse af den.

Det drejer sig om hele Orff-instrumentariet med bl.a. xylofon, metallofon, klokkespil og rytmeinstrumenter. Det har vi udvidet med nye instrumenter af etnisk oprindelse, såsom trommebord, klangbænk, xylofon-bord, Cajons- og Gomé-trommer. Dertil kommer et udvalg af latin-percussion, vibrationsbænke og Spectral Converteren, der gengiver al lyd i farve og lys. Som valgfri fag har mange af eleverne spillet klaver, orgel, guitar og trommesæt.

Mine elever har igennem årene arbejdet med dette omfattende instrumentarium, har præsenteret det og har vist deres store talenter i musik og dans ved flere store koncerter på Aalborgskolen og rundt omkring, også i udlandet, bl.a. på Verdenskongressen for Døveundervisning i Hamburg med 3.000 tilhørere fra 80 nationer. (se Bang 2005, kap. H på DVD+R III)

Sammen med mine elever har jeg delt store musikalske oplevelser, der rækker langt dybere end musikken selv. Det var igennem disse oplevelser, som var et middel, at vi sammen nåede nogle musikalske mål.

Bevægelse, dans og drama

Særlig i de første leveår opfattes lyde og musik umiddelbart kropsligt. Dette gælder også, ja i særlig grad det døve og hørehæmmede barn, der som kompensation for den manglende eller nedsatte hørelse og som supplement til den lille hørerest, opfatter musikken med hele kroppen. Derfor er musik og bevægelse uløseligt forbundet.

Musikterapien med vore elever på Aal-

borgskolen har tydeligt bekræftet, at det motoriske er det bedste middel til at forbinde det visuelle med det auditive. Derved oplever de døve igennem musik en multisensorisk påvirkning af alle sanser. Gennem de musikalske aktiviteter får vore døve, hørehæmmede og elever med yderligere funktionsnedsættelser mulighed for at give udtryk for følelser og ideer kropsligt, f.eks. gennem mimik og tegn, i ekspressive bevægelser, i dans eller i drama – følelser og ideer, som det måske endnu ikke er i stand til at give udtryk for i ord. Barnet får mulighed for at koordinere stemmen, tegnsproget og det kropslige udtryk med musik og bevægelse på en afspændt spontan måde, hvor f.eks. artikulationsproblemer træder helt i baggrunden. Samtidig oplever vi, at stimulering gennem fysisk aktivitet og motorisk træning, er med til at sætte en sprogudvikling i gang. Elevens kropsopfattelse og opfattelse af bevægelsesforløb, den kinæstetiske perception og feedback, er særdeles vigtige for den auditive perception og de sproglige færdigheder.

Helt fra de er 2-3 år i børnehaven og op til de ældste klasser har vore elever lært at opfatte lyd og accentueringen af lyd og musik som kontaktvibration og som lydperception. Denne læring har resulteret i, at de har kunnet give udtryk for lydopfattelsen igennem motoriske øvelser og ekspressive bevægelser; til vort rytmeprogram til bevægelse og sprogstimulering, i rytmik, børnedans, folkedans, kreativ dans til tidens musik, i jazz-dans og orientalsk dans.

I musikalske eventyr, som f.eks. "Guldløk og de tre bjørne" og "Vil du med til månen?", er leg, bevægelse og dramatik med til at øge børnenes koncentrationsevne og deres evne til at omsætte lydindtryk i bevægelser og føle glæde ved samarbejdet med de andre i gruppen omkring et spændende tema.

Musicalen "Pocahontas" på Aalborgskolen i 1996 var et resultat af det gode tværfaglige samarbejde mellem musikterapien, klasselærer, artikulationslærer og formningslærer. Med tegnsprogsledsaget tale og sang til egne manuskripter og i egne skabte dragter og kulisser indgik eleverne i dette positive interdisciplinære teamwork mellem forskellige grupper i det behandlende og undervisende team. Dette er efter min mening en meget positiv udvikling for musikterapien (se Bang 2005, kap. G på DVD+R III).

Min allerbedste dans fik jeg dog med døvblinde Anne Marie fra Ungdomshjemmet for Døvblinde, som i sin kørestol lærte mig sin egen smukke opfattelse af, hvad en dans også kan udtrykke (se Bang 2005, kap. E på DVD+R II).

Metode og metodefrihed

Man kan ikke i sit arbejde som musikterapeut pege på en speciel metode, der er anvendelig til alle børn. Man er nødt til at lave en metode for hvert eneste barn, og metoden er først en metode i det øjeblik, et barn reagerer på den musik eller det signal, det får igennem den musik, der er formidlet. Først når barnet giver respons, bliver musikken til musik, og først der har man grundlaget for den metodiske fremgangsmåde. Det er kun lige i det øjeblik, man arbejder med barnet, at man vil kunne sige: "Det var den metode, der lykkedes i dag". Dette kan man så vurdere nøjere ved evt. at lytte båndet eller se videooptagelsen igennem, og ud fra dette finde ud af, hvad det var, der medførte en positiv reaktion, notere sig det og så måske starte med det næste gang. Men, at opstille en generel metode for en gruppe børn? – Nej, de er altså lige så forskellige som stjernerne på himlen!

Selvom jeg har været aktiv musikterapeut i 37 år, føler jeg mig stadig som en

amatør, også selv om jeg har gjort mange erfaringer og har haft rige oplevelser. For mig er en professionel holdning også en ydmyg holdning, så at man husker på, at selv om man har lært så og så meget også om de mange funktionsnedsættelser, om musik og improvisation, om instrumenterne osv., så kan man ikke skrive det hele ned i en "Mødernes Bog" som en gylden nøgle. En sådan eksisterer ikke for mig. Derfor har jeg altid følt mig usikker på at skrive den store lærebog om Musikterapi med Døve Børn. Det er fordi, at hver gang jeg møder et sådant nyt menneske, så føler jeg mig meget lille i det møde. Jeg er lyttende og lidt nysgerrig, når jeg skal lære dette andet menneske at kende. Det, tror jeg, har gavnet mig og gjort arbejdet spændende både på Aalborgskolen og i mødet med helt nye mennesker i de 42 lande i 5 verdensdele, hvor jeg har fortalt om Aalborgskolens musikterapi-program og har arbejdet musiksk med eleverne på stedet.

Formidling af mit arbejde gennem projektet og DVD+R udgivelsen

Når jeg var ude omkring i verden, har jeg altid via musikken søgt at vise døve elevers talenter, som i det musiske er fuldt på højde med de hørendes. Gennem artikler og publikationer, fotos og dias, lydbånd- og videooptagelser, radio- og TV-udsendelser har jeg søgt at udbrede kendskabet til musik som terapi, og til musikterapi som et værdifuldt bidrag til og i mange tilfælde et helt uundværligt led i hele viften af behandlings- og undervisningstilbud til vore børn og unge.

Mine elever på Aalborgskolen, som har været i alderen 2-21 år, har altid været begejstrede for at opleve deres egne præstationer, f.eks. på video eller TV, og det har bekræftet mig i den tanke, at andre også skulle have en sådan oplevelse. Her tænker jeg på musikterapeuter og musikpædagoger, audiologopæder og talepædagogo-

ger, ergo- og fysioterapeuter, pædagoger i børnehave-, fritids- og ungdomsarbejde og mange andre i det multidisciplinære team, hvor forældrene er de helt centrale.

Selvom jeg ikke fik skrevet den store lærebog om Musikterapi med Døve Børn, så har jeg, siden jeg trak mig tilbage fra Aalborgskolen, haft lyst til at samle, dokumentere og videregive de oplevelser og den erfaring, jeg har fået gennem 4 årtiers samarbejde med og virke for døve og hørehæmmede og børn og unge med yderligere funktionsnedsættelser på Aalborgskolen og ude omkring i verden. Forældrenes tilsagn om deres børns medvirken og de unges tilslutning har gjort, at jeg har kunnet præsentere dem alle i Musikterapi-projektet, som jeg lige fra dets start i 2000 har tilegnet mine elever og deres familier. Som årene er gået, er projektet vokset, således at det blev til en meget omfattende multimedieproduktion, den hidtil største på området internationalt, som i efteråret 2005 efter 5 års intensivt arbejde så dagens lys som *En verden af lyd og musik* (se www.clausbang.com)

Det har været utroligt spændende for mig, der ellers troede, at jeg var pensioneret (!), at kunne være med i anvendelsen af den nyeste teknologi inden for den innovative formidling, der har udviklet sig i takt med projektet, således at det i dag er helt på forkant med udviklingen.

Dette har kun været muligt i kraft af den store goodwill, projektet har mødt i form af bevillinger og donationer fra en lang række fonde og ministerier. Det humanistiske

Fakultet på Aalborg Universitet har stået bag projektet og støttet det med en startbevilling og ved at stille faglig ekspertise og laboratoriefaciliteter til rådighed igennem de 5 år. Jeg er utrolig taknemmelig for, at dette projekt blev en realitet, og jeg er glad for at kunne videregive det til Aalborgskolen, som modtager eventuelt overskud til fremme af musikterapien, og til dens elever. Der skal her lyde en varm tak, også på elevernes og de øvrige medvirkendes vegne, til alle, der har støttet Musikterapi-projektet og Musikterapi-foreningen "En verden af lyd og musik".

Mine elever har sammen med deres familier udtrykt glæde over at have modtaget deres eget eksemplar af "En verden af lyd og musik" med tegnsprogstolkning. Nu er ringen helt sluttet.

*– Men uden barnet eller den
unge var der ingen musikterapi
og intet musikterapi-projekt. –*

En udenlandsk musikterapeut-kollega rådede mig engang for mange år siden til ikke at involvere mig for meget i mine elever. Jeg fulgte selvfølgelig ikke hans råd, og dertil kan jeg kun sige, at det altid har været et privilegium for mig at kunne dele musikoplevelser med alle disse børn og unge. Samarbejdet med dem og udvekslingen mellem os via musikken har altid været musikterapi – også for mig. De tusinder af børn og unge på Aalborgskolen og rundt om i de 42 lande, jeg har besøgt, har givet mig store menneskelige oplevelser og værdier for livet.

Claus Bang omgivet af døve elever, som han har arbejdet med i musikterapien på Aalborgskolen, siden de var i børnehavealderen. Her er det fra opførelsen af Poccahontas i maj 1996 i anledning af Claus Bang's 35 års jubilæum. Foto: Jesper Dall.

“I de fire årtier, jeg har arbejdet med musikterapi, har jeg aldrig betragtet mine elever som handicappede. Der findes nemlig ingen handicappede mennesker, kun mennesker. Vi kan være forskellige, men vi ligner hinanden på mange flere måder, end vi er forskellige. Ligheden mellem mennesker er størst, når det gælder glæden ved musik. Det er den glæde, mine elever og jeg har udvekslet imellem os. Vi er alle musikalske, og musik er det eneste sprog i verden, som alle kan forstå. Derfor bør musikterapi være en menneskeret for alle mennesker, for hvem musik er terapi. Min vigtigste opgave som musikterapeut har altid været at kunne give den enkelte mulighed for at opleve sig selv som ligeværdig og værdifuld for andre.”

(Claus Bang i Nordjyske Stiftstidende d. 24. sept. 2005 i anledning af udgivelsen.)

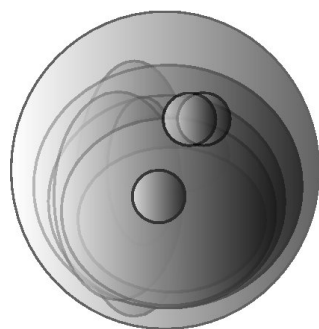
Litteratur

Bang, C. (1971) Ein Weg zum vollen Erlebnis und zur Selbstverwirklichung für gehörlose Kinder. I: Hans Wolfgart *Das Orff-Schulwerk im Dienste der Erziehung & The-*

rapie behinderter Kinder. Berlin: Marhold Verlag

Bang, C. (1972) *Legesange for børn 1*. Dansk, norsk og svensk oversættelse, bearbejdning og udgivelse af P. Nordoff & C. Robbins

- Children's Play-Songs. København: Fermat Musikforlag
- Bang, C. (1975) Musik durchdringt die lautlose Welt. *Verlag Musik & Medizin*, no. 10-11, Neu Isenburg.
- Bang, C. (1978) Musik – ein Weg zur Sprache. *Verlag Musik & Medizin*, no. 9. Neu Isenburg.
- Bang, C (1979) Verden af lyd og musik, *Uddannelse nr. 3*, Undervisningsministeriet.
- Bang, C (1984) Eine Welt von Klang und Musik. *Verlag Hörgeschädigten Pädagogik*, no. 2. Heidelberg, Julius Groos Verlag.
- Bang, C. (1998) Introduction to A World of Sound and Music & A World of Sound and Music. *Nordic Journal of Music Therapy* 7 (2), 150-163.
- Bang, C. (2005) *En Verden af Lyd og Musik. Musikterapi for døve, hørehæmmede og multihandicappede børn og unge*, DVD+R. Udgivet af Musikterapiforeningen En Verden af Lyd og Musik, produceret af Zenaria, Aalborg. Fås ved henvendelse til: claus.bang-musik@mail.dk eller på hjemmesiden www.clausbang.com
- Nordoff, P. & Robbins, C. (1971) *Music Therapy in Special Education*. New York: John Day Co.
- Nordoff, P. & Robbins, C. (1977) *Creative Music Therapy*. New York: John Day Co.
- Orff, C. (1951). *Musik für Kinder*. Mainz: Schott & Söhne.

Europæisk konference for musikterapistuderende på Aalborg Universitet

Inge Kolind Skougaard

Kandidatstuderende ved musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet samt medarrangør af konferencen. Kontakt: Ingekolind@mail.dk

Det summede af musik og liv på Aalborg Universitet, da der den 4.–6. november 2005 blev afholdt Europæisk konference for musikterapistuderende.

Konferencen blev arrangeret af en gruppe energiske studerende fra Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet med det mål i sigte at fremme kommunikationen, udvekslingen og samarbejdet imellem de man-

ge forskellige musikterapiuddannelser i Europa. Konferencen løb af stablen med stor succes, alt imens der blev snakket, oplevet, diskuteret, danset, sunget og spillet blandt de ca. 100 deltagere repræsenteret fra musikterapiuddannelser i henholdsvis Spanien, Tyskland, Norge, Sverige, Holland, Belgien, Slovenien og Danmark.

Lignende konferencer, som også går under betegnelsen “student meetings”, bliver afholdt to gange årligt på musikterapiuddannelser rundt om i Europa. Den første var i Wien i 2000. Hovedinitiativtageren til den danske konference, Kaja Elise Enge havde

tidligere været deltager på sådanne “student meetings”. Hun var herefter ikke i tvivl om, at Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet skulle på listen over værter for de europæiske konferencer for musikterapistuderende og stod derfor i spidsen for, at

der blev oprettet en arrangørgruppe. Medlemmerne af arrangørgruppen til konferencen i Aalborg var: Kaja Elise Enge, Signe Lindstrøm, Nynne Lyhne Collins, Lærke Forman, Mathias Granum, Karen Marie Fogedby, Inge Kolind Skougaard og Anette Dalmo Moltubak, alle musikterapistuderende fra Aalborg Universitet.

EAMTS

På en konference i Holland i 2002, kom organisationen EAMTS (European Association of Music Therapy Students) til verden. (Se også www.eamts.org). EAMTS er et organ, som har til formål at forene europæiske musikterapeuter på et tidligt tidspunkt i karrieren og fremme kommunikationen både studerende imellem og mellem studerende og professionelle musikterapeuter. For et fag som musikterapi, der er relativt lille og samtidig har så mange grene er kommunikation og en dynamisk international dialog utrolig vigtig i arbejdet mod en fælles musikterapeutisk diskurs og forståelsesramme. Konferencer som disse er således, for de studerende, med til at styrke fagligheden samt evnen til at navigere i det brede musikterapeutiske felt.

Kaja Elise Enge, Bestyrelsesmedlem i EAMTS udtaler: *"I EAMTS arbejdes der for tiden på at organisere og åbne op for udveksling af praktikpladser imellem forskellige lande. Der arbejdes også på at etablere studieprojekter i bl.a. krigsramte områder samt bedre forskningsmuligheder for de studerende. Et andet vigtigt område i EAMTS er at muliggøre deltagelse for de studerende på musikterapikonferencer i forskellige land".*

Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet

Musikterapiuddannelsen i Aalborg er i sin opbygning og med sin psykodynamiske orientering enestående af sin art og er måske nok den mest omfattende i Europa, mht. områder som bl.a. læreterapi, praktikker og teoretisk undervisning. Endvidere er Aalborg Universitet det eneste universitet i Europa, der har tilknyttet en international ph.d. forskeruddannelse i musikterapi. Alt dette er vi som danske musikterapistuderende stolte af. Generelt gav afholdelsen af konferencen os lejlighed til at dele det, der er specielt ved netop den danske musikterapiuddannelse med andre musikterapistuderende rundt om i Europa, hvilket i høj grad var motivationsfaktor for afholdelsen af konferencen.

Konferencen

Som åbning til konferencen fredag aften gik hver uddannelse på scenen med en musikalsk præsentation. Der blev her optrådt med bl.a. norsk folkemusik, Beethovens "Für Elise" i skiftevis jazz og klassisk udgave, en stemmeimprovisation med "soundscapes" og andre spændende indslag. Senere samme aften deltog alle i afrikansk dans og kropspærkussion ledet af Vibeke Kristensen som er studerende på Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet.

Workshops

Om lørdagen var der mulighed for at deltage i op til 3 af de 6 forskellige workshops som konferencen tilbød, herunder Intuitiv musik, Intuitiv dans, Klinisk klaverimprovisation, Klinisk stemmebrug, Psykodynamisk bevægelse og Kvalitativ Videoanalyse. I planlægningen af workshop'ene blev der fra arrangørens side lagt stor vægt på at tilbyde noget, der specifikt repræsenterer Musike-

rapiuddannelsen på Aalborg Universitet. Vi valgte derfor at lade nogle af uddannelsens undervisere varetage flere af workshop'ene, idet Intuitiv musik, Psykodynamisk bevægelse, Klinisk klaverimprovisation samt Klinisk stemmebrug alle indgår som kurser integreret i Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet.

Kvalitativ Videoanalyse indgik på konferencen som et forskningsteoretisk element, hvilket også i høj grad er et spor der kendetegner den danske musikterapiuddannelse. Denne workshop blev varetaget af Ulla Holck (ph.d. i musikterapi, lektor og studieleder ved Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet samt ansat ved Musikterapi-klinikken på Aalborg Psykiatriske Sygehus). Ulla Holck præsenterede metoden "Kvalitativ VideoObservation" (QVO), hvis mål er at afdække implicit viden/mening hos de, der observeres. I musikterapi kan indfaldsvinklen bruges til at analysere interaktionsmønstre mellem klient og terapeut, herunder f.eks. interaktionsmønstre, der foregår uden for terapeutens opmærksomhed eller som pga. terapeutens 'blinde pletter' bliver gentaget uden nærmere refleksion. På workshoppen fik deltagerne selv lejlighed til at afprøve QVO, både gennem en fælles øvelse og dernæst på videooptagelser fra Ulla Holcks ph.d.-afhandling (2002): *Kommunikalsk' samspil i musikterapi* – om musikterapi med børn med betydelige funktionsnedsættelser. Fokus var at afdække interaktionsmønstre, og dernæst diskutere deres betydning for det terapeutiske samspil.

Ulla Holck udtaler: *"Det var en fornøjelse at være workshopholder på konferencen. De ydre rammer om workshop'ene fungerede optimalt. Arrangørerne, dvs. de danske studerende, havde virkelig formået at stab-*

le en 'professionel' conference på benene, såvel indholdsmæssigt som strukturelt."

Workshoppen med Intuitiv dans indgik på konferencen som et tværfagligt element og blev varetaget af Gitte Brandenburg Carlsen, som er selvuddannet konsulent med 10 års terapierfaring indenfor psykiatrien, hvor hun bl.a. har arbejdet med kunst og bevægelse. Hun har siden 1998 arbejdet med dans som en vej til en dybere forbindelse til sig selv og andre. På workshoppen blev der bl.a. arbejdet med at 'dansen sin egen dans', at være til stede i nuet og at udforske fødder, åndedrag, hjerteslag samt sin indre lidenskab og stilhed. Musik er i høj grad bevægelse og inddragelsen af krop og bevægelse i musikterapi er derfor yderst relevant for faget.

Psykodynamisk bevægelse: På denne oplevelsesebaserede workshop var fokuset at træne de musikterapistuderende i sensitiv tilstedeværelse i relationen til klienten i det kliniske arbejde, også kaldet 'disciplineret subjektivitet'. Workshoppen blev varetaget af Inge Nygaard Petersen (analytisk musikterapeut og GIM terapeut, Lektor ved musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet siden 1986 og klinikleder siden 1995 ved Musikterapi-klinikken på Aalborg Psykiatriske Sygehus. Inge Nygaard Pedersen blev tilbage i 1981 ansat til at opbygge Kandidatuddannelsen i Musikterapi på Aalborg Universitet og har været studieleder samme sted indtil 1995). Inge Nygaard Pedersen har gennem mange år både udviklet og undervist i teknikker og øvelser i den særlige form for tilstedeværelse, som indbefatter bevægelse og stemmeimprovisation, hvilket hun demonstrerede på workshoppen. Deltagerne blev bl.a. trænet i deres bevidsthed omkring indre centrering samt at åbne og sætte grænser i relation til andre. Der

blev endvidere arbejdet med forbindelsen til henholdsvis det indre barn samt indre autoritets- og omsorgsfigurer.

Inge Nygaard Pedersen udtaler: "...gruppen var utrolig koncentrerede og til stede og deltagerne var meget åbne over for de øvelser jeg lavede med dem. Der var en del nationaliteter samlet, men efter få minutter føltes det som en gruppe af de studerende jeg har glæde af at give den samme undervisning på studiet til daglig. En rigtig dejlig oplevelse og jeg fik megen positiv respons på workshoppen".

Klinisk klaverimprovisation: På denne både praktiske og teoretiske workshop blev der taget udgangspunkt i Tony Wigrams bog (2004): *Improvisation* om grundlæggende improvisations- og musikterapeutiske teknikker og metoder. Workshoppen blev varetaget af Helle Nystrup Lund (kandidat i musikterapi, ansat på Aalborg Psykiatriske Sygehus, underviser i klaver og improvisationsteknikker ved Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet samt uddannet jazzpianist fra "Berklee, College of Music"). Deltagerne arbejdede bl.a. med teknikker som: melodisk, akkordbaseret og atonal akkompagnement, anvendelse af jazz-stil og "walking bass" samt matching og reflecting. Improvisation spiller en hovedrolle i mange musikterapeuters værktøjskasser. Gennem brugen af nævnte teknikker kan terapeuten f.eks. matche klientens musik eller reflektere klientens stemning, så klienten føler sig set og hørt i den terapeutiske relation.

Helle Nystrup Lund udtaler: "Tak for et flot arrangement. Workshop'ene var vellykkede og

jeg fik mange positive tilbagemeldinger... Det er min oplevelse at de fleste studerende havde omtrent samme tilgang til faget som på musikterapiuddannelsen. Der var en gængs forståelse af, at terapeut - klient forholdet spiller en central rolle, og at man tager udgangspunkt i klientens udtryk i musikken."

Intuitiv musik: Denne workshop indeholdt træning i gruppeimprovisation samt træning i at skabe kompositioner for improvisationsmusikere. Workshoppen blev varetaget af Carl Bergstrøm Nielsen (autodidakt musikterapeut inden for handicapområdet siden 1984, underviser i Intuitiv musik ved Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet siden 1983 samt aktiv komponist og musiker inden for frie musikformer siden 70'erne). Carl Bergstrøm Nielsen fremlagde forskellige øvelser der tog udgangspunkt i spilleteknikker, opmærksomhed, gruppedynamik samt analyse og notation af det musikalske lydbillede.

Klinisk stemmebrug: Med udgangspunkt i Roy Hart teknikker blev der afholdt 2 forskellige workshops omhandlende krop og stemmebrug i musikterapi. Workshop'ene blev varetaget af Sanne Storm (kandidat i musikterapi fra Aalborg Universitet, ansat på Psykiatrisk Hospital, Torshavn, Færøerne, samt underviser i krop og stemme arbejde og klinisk stemmebrug ved Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet samt fuldført et toårigt pædagogisk kursus i Roy Hart stemmetræning). Den første workshop tog udgangspunkt i Sanne Storms kliniske arbejde med en depressiv kvinde, hvor Sanne Storm gjorde brug af krop- og stemmearbejde som terapeutisk instrument. Deltagerne oplevede her forskellige øvelser der inkluderede brug

af krop og stemme som nøgle til en dybere forståelse af sig selv og egne reaktioner. Den anden noget længere workshop fokuserede på menneskets stemme. Der blev her lagt op til at udforske forskellige muligheder og facetter ved stemmen, herunder stemmens smukke og grimme lyde og det legende felt. Der blev lagt vægt på at forstå sammenhænge mellem krop, stemme, åndedrag og klang samt undersøge stemmens egenskaber som nøgle til psykologiske perspektiver.

Foruden de 6 meget spændende workshops der blev afviklet om lørdagen, bød konferencen endvidere på diskussionsgrupper, information om EAMTS, intuitiv jam, fest og lækre måltider lavet af arrangørerne og frivillige hjælpere i universitets kantine.

Foredrag med Lars Ole Bonde

Som afslutning på weekenden søndag formiddag deltog alle i et utroligt rørende foredrag med Lars Ole Bonde (ph.d. i musikterapi, GIM-musikterapeut, Lektor på Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet siden 1991 samt studieleder fra 1997-2003). Overskriften for foredraget var *En undersøgelse af terapeutiske oplevelser ved klassisk musik* og foredraget omhandlede brugen af klassisk musik i BMGIM (The Bonny Method of Guided Imagery and Music). Lars Ole Bonde behandlede her bl.a. følgende spørgsmål: "Hvad er det specifikke terapeutiske potentiale ved brugen af klassisk musik i receptiv musikterapi?", "Hvordan kan klassisk musik betragtes som metafor for menneskets oplevelser og relationer?", "Hvordan kan klassisk musik vække og støtte terapeutiske metaforer og narrativer?" og "Hvordan kan man undersøge den klassiske musiks indflydelse på klienter/patienter?". Under foredraget sad flere af konferencens deltagere med tårer i øjnene, mens de lyttede til den smukke musik der fulgte præsentationen af de meget rørende case-narrativer

fra Lars Ole Bondes ph.d (2005): *The Bonny Method of Guided Imagery and Music (BMGIM) with Cancer Survivors. A Psychosocial Study with Focus of the Influence of BMGIM on Mood and Quality of Life. Aalborg University.*

Koncert

Endnu et højdepunkt på konferencen var Lørdagskoncerten med middelalderbandet Virelai som sammen med de entusiastiske deltagere skubbede tiden 900 år tilbage og forvandlede de akademiske omgivelser til en stemningsfuld folkefest med kædedans og fællessang. Musikkens toner, rytmer og klange kom bl.a. fra fløjter, drejelire, jødeharpe, bratsch, perkussion og sang. Det var en meget indtryksfuld og absolut livsbekræftende musikalsk oplevelse. (Se også www.virelai.dk).

Deltagerudtalelse fra **Anna Claughton, Oslo**: "*Det som imponerte mest med konferansen, var hvordan internasjonale studenter fikk muligheten til å benytte seg av lærerressursene på Aalborg. At det går an å lage et opplegg med kvalitets undervisning som er økonomisk mulig for studenter er helt fantastisk. Workshopene var bra planlagt med spennende og aktuelle temaer. Selv var jeg med på blandt annet en workshop med en engasjert og dyktig Helle Nystrup Lund som gikk ut på klinisk improvisasjon på pianoet. Det var deilig med litt påfyll fra en annen vinkel og motivasjon var på topp i slutten av workshoppen. For meg, det som var mest spennende var å kunne veksle og sammenligne erfaringer med*

musikterapistuderenter fra andre land, samt hente støtte fra å delta i et større miljø. Det gjør det mulig å sette sine egne ideer, opplevelser og erfaringer i kontekst av en internasjonal arena. Samtidig bidrar det til en veksling av faglig informasjon på et nivå som engasjerer studenter.”

Diskussionsgrupper under ledelse af musikterapistuderende Kaja Elise Enge

For at danne ramme om den faglige udveksling på konferencen blev der afholdt 1½ times strukturerede diskussionsgrupper, hvor 30 studerende fra henholdsvis Norge, Danmark, Holland, Sverige og Tyskland diskuterede udvalgte temaer i mindre grupper. Temaerne for diskussionerne var: 1) Fordele og ulemper ved international udveksling mellem de forskellige musikterapiuddannelser. 2) Hvilke af de studerendes behov kan EAMTS dække?, Hvad kan EAMTS gøre for at engagere flere studerende i organisationen?, Ideer til hvordan EAMTS kan blive bedre. 3) ‘Lad tankerne flyve’. Gode ideer til forbedringer i det musikterapeutiske uddannelsessystem, Hvad håber du, der har ændret sig om 10 år mht. hvordan det er at være henholdsvis musikterapistuderende og professionel musikterapeut?

Under det sidste tema vedrørende fremtidsønsker for musikterapiuddannelserne blev følgende nævnt: En mere ensartet struktur på uddannelserne og mere ‘udvekslingsbare’ uddannelser (men uden at de enkelte uddannelser mister deres identitet). At

de ansvarlige på uddannelserne er villige til at samarbejde om at åbne mulighederne for international udveksling. At musikken kommer mere i fokus og at der bliver et højere musikalsk niveau blandt de musikterapistuderende.

Deltagerudtalelse fra **Sofie Andersen, Danmark**: *“Jeg nød konferencen, da den var meget alsidig! Der var både tid til gensynsglæde, nye bekendtskaber, jam ud på de sene nat-tetimer, faglighed, lækker mad, inspiration fra workshops, fælles overnatning i gymnastiksal, kædedans og pudsige overraskelser. Jeg blev f.eks. meget overrasket over, hvor åbenlyst forskellige musikterapi-kulturerne er i Europa. Forskellene oplevede jeg især i musikken og i de faglige diskussioner på konferencen, men også ved at alderen på nogle studier kan være helt ned til 16 år. Denne kulturelle og menneskelige alsidighed gav stemningen en meget speciel glød og for mig gav det anledning til en del refleksion!”*

Der skal fra arrangørernes side lyde en kæmpe tak til alle deltagende studerende og workshopholdere samt andre medvirkende på konferencen, der læser *Dansk Musikterapi*, for at bidrage til en fantastisk konference!

Motorisk/kropslig aktivitet i musikterapi med kontaktsvage børn – fokus på ‘modstands’ begrebet

Margrete Bach Madsen

*Cand. mag. i musikterapi, barselsvikar ved Videnscenter for demens, Vejle kommune.
Kontakt: margretemadsen@hotmail.com*

Introduktion

Denne artikel er skrevet på baggrund af en specialeafhandling fra musikterapiuddannelsen ved Aalborg Universitet 2005. Afhandlingen er en kombineret teoretisk- empirisk undersøgelse af motoriske/kropslige aktiviteters (MKA) betydning for interaktionen i musikterapi med kontaktsvage børn. I denne artikel vil jeg først give et kort resume af afhandlingen og præsentere undersøgelsesresultaterne. Dernæst vil jeg fokusere på begrebet ‘modstand’¹ i musikterapi med kontaktsvage børn, hvor jeg ud fra en psykodynamisk- og en neuropsykologisk referenceramme introducerer nye vinkler på dette emne og til sidst diskuterer og konkluderer på emnet.

Resume af specialeafhandlingen

Afhandlingen er motiveret af mine egne oplevelser i 9. semesters praktik på Børnecenter Ranums afdeling for kontaktsvage børn. Her oplevede jeg, at børnenes undvigende adfærd og tilsyneladende manglende lyst/motivation for at indgå i samvær med mig mindskedes i sekvenser i musikterapien, hvor MKA blev anvendt (i form af leg/spil på stor hoppebold). Generelt udtalt kan klientgruppen kontaktsvage børn grundet deres forskellige handicap vække kraftige modoverføringsfølelser hos musikterapeuten. Med min afhandling undersøger jeg bl.a. om MKA kan influere disse modoverføringsfølelser i positiv retning samt påvirke børnenes undvigende adfærd i musikterapi

aktivitet, hvor musikterapeut og barn får mulighed for at mødes i interpersonel kontakt og interaktion.

MKA definerer jeg i afhandlingen ved, at én eller flere af følgende kriterier skal være opfyldt i aktiviteten:

- Der skal foregå motorisk/kropslig aktivitet hos barnet.
- Legeredskaber benyttes fx hoppebold (Instrumenter kan også være legeredskaber).
- Terapeuten initierer, at barnet bruger/bevæger kroppen.
- Terapeutens hensigt med aktiviteten er vestibulær, proprioceptiv og/eller

¹Jeg sætter modstand i anførselstegn, da der ikke er tale om modstand hos kontaktsvage børn i psykoanalytisk forstand.

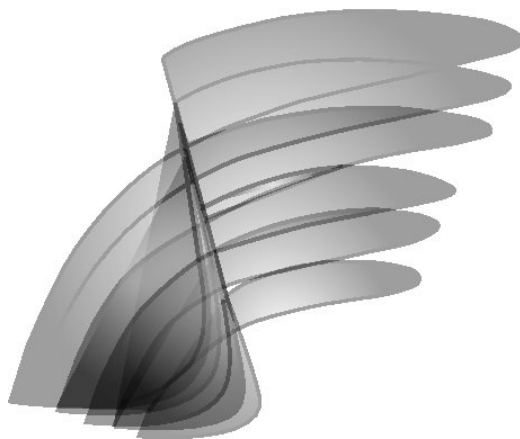
taktil stimulering. Her refereres til balance, muskel/led samt taktil sanser. (For yderligere information om disse sansesystemer henvises til Ayres, 2002.)

I afhandlingen fremlægges to hypoteser: Gennem anvendelse af MKA og den dermed sammenhængende forbedring af sanseintegrationen er det 1) muligt at 'få øget interpersonel kontakt med kontaktsvage børn i musikterapi og mindske deres 'modstandslignende' adfærd i terapisituationen', 2) muligt at 'skabe interpersonel kontakt med børnene og opnå positive modoverføringsfølelser'. Hypoteserne belyses via kritisk gennemgang af klinisk og teoretisk litteratur (primært fra neuropsykologi- og ergoterapiområderne) samt en empirisk undersøgelse baseret på semistrukturerede kvali-

tative forskningsinterviews med tre erfarne musikterapeuter, som bevidst anvender MKA i deres arbejde.

Interview med tre musikterapeuter, der bevidst anvender MKA

Ud fra den fastlagte psykodynamiske fortolkningsramme: MKAs betydning for interpersonel kontakt gennem belysning af barnets 'modstand' og terapeutens modoverføring, fremlægges i afhandlingen interviews med tre musikterapeuter. Alle tre musikterapeuter er uddannet fra musikterapiuddannelsen ved Aalborg Universitet, og har praktiseret henholdsvis 20, 17 og 9 år som musikterapeuter indenfor børneområdet. Musikterapeuterne taler i interviewene ud fra 5 specifikke caseeksempler. I interviewene belyses følgende (se figur 1).

Figur 1

Hvordan musikterapeuten i MKA oplever barnets: • Adfærd • Aktivitetsniveau • Kvaliteter af kontakt - fysisk - emotionelt - kommunikativt - nonverbal • Modstand (hvordan musikterapeuten taler om, forstår og ser 'modstand' i musikterapi med klientgruppen)	Musikterapeutens beskrivelse af: • Modoverføringsfølelser • Kendskab til sanseintegrations-teori • Brug af sanseintegrations-teori i musikterapiarbejde Musikterapeutens oplevelse af, om MKA: • Er fremmede for udvikling af kontakt • Har betydning for musikterapeutens modoverføringsfølelser • Har betydning for mindskelse eller forøgelse af 'modstand' og hvorfor
--	---

Resultater/fund

Interviewene med de tre musikterapeuter rummer mange meget spændende og relevante udtalelser indenfor områderne belyst i figur 1. Jeg vil kort overordnet præsentere resultater og fund relateret til hypoteserne.

MKA giver øget mulighed for at indgå i interpersonel kontakt og muliggør, at der kan interveneres på forskellige områder: emotionelt, kommunikativt, kognitivt, interaktionelt og adfærdsmæssigt. Hos børnene med autisme findes sammenhæng mellem barnets udfoldelse i MKA og spontan brug af stemmen. Ligeledes kan MKA i kroppen fremkalde emotionel oplevelse, som resulterer i brug af stemmen. Børnene med autisme kan i MKA, hvis de er trygge, reagere

med øget øjenkontakt, smilegestik og vokal aktivitet i dialog. Børnene kan i MKA få mulighed for at være initiativtagere via bevægelser i MKA, og stimulering af taktilsansen kan give ro og muliggøre, at barnet kan indgå i aktivitet. Fysisk stimulation i MKA kan hjælpe til at dæmpe eller vække børnenes aktivitetsniveau (arousal). MKA kan have stor indflydelse på børnenes motivation, lyst og glæde ved at være i samvær med terapeuten, og det er muligt via MKA at opbygge et fælles fundament mellem terapeut og barn, som kan have betydning for terapeutens positive modoverføringsfølelser og opdage barnets musikalske ressourcer og kommunikative formåen.

MKA giver en udvidet måde for musik-

terapeuten og barnet at være sammen på, som sandsynliggør og muliggør større kontaktflader og større og mere varierede samspilsformer.

Hvordan musikterapeuterne forstår begrebet 'modstand' i forhold til kontaktsvage børn – nye begreber

Musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet er grundlagt på en bred psykodynamisk og humanistisk basis (Bonde et al. 2001). De studerende uddannes bl.a. til at benytte psykodynamiske begreber som overføring/modoverføring og modstand til at forklare processer, der foregår i og mellem terapeut og klient i forsøg på at forstå det interaktionelle forhold. De studerende uddannes også til at benytte modoverføringsfølelser som styrings- og guidningsredskab i musikterapipraksis (også med ikke-psykiatriske klienter som f.eks. børn med autisme og kontaktsvage børn).

I forsøg på at belyse det interpersonelle forhold mellem terapeut og barn, hvor terapeuten reagerer med modoverføringsfølelser på barnets adfærd, bad jeg musikterapeuterne reflektere over hvorvidt MKA kan give mindsket 'modstand' hos børnene i caseeksemplerne. Før dette område kunne diskuteres var det nødvendigt at belyse, hvordan det er muligt at forholde sig til modstands-begrebet ved at spørge musikterapeuterne om, hvordan de forstår og taler om 'modstand' i forhold til kontaktsvage børn.

Musikterapeuterne ser mange 'modstandslignende' elementer i børnenes adfærd, men at forstå adfærden og tale om den som værende 'modstand' er problematisk, grundet at begrebet modstand stammer fra psykoanalysen, og oprindeligt var tilknyttet en anden klientgruppe (voksne med neuroser).

Den første musikterapeut tænker modstand som et voksent og kognitivt ord, og

noget, man bestemmer sig for at have. Mange kontaktsvage børn kan grundet hjerne-dysfunktion, ikke tænke abstrakt om sig selv, hvorfor musikterapeuten tænker meget lidt i modstandsadfærd hos denne klient-gruppe. Den anden musikterapeut ser modstand som en form for modvilje til engagement på vores forståelsesplan.

Den tredje musikterapeut nævner, at vedkommende oplever, at der ligger noget negativt i begrebet modstand, som man skal være opmærksom på. Musikterapeuten ind-deler børnenes 'modstandslignende' adfærd i to forskellige kategorier:

1. Barnet siger aktivt nej til at indgå i samspil i øjeblikket (alle tre musikte-rapeuters kommentarer)
 - Barnet mærker krav og forvent-ninger.
 - Barnet føler, at musikterapeuten forstyrrer.
 - Barnet kan ikke rumme situatio-nen/mangler erfaring.
 - Barnet har ikke lyst/mangler motivation.
2. Barnet har frafald i fokus
 - Barnet kan have frafald i fokus forårsaget af, at det bliver afledt af ydre og indre sensoriske stimu-li.
 - Deres koncentration kan svigte, og de kan have brug for pause i musikterapiaktiviteter.

Musikterapeuten nævner, at hendes modoverføringsfølelser primært kommer i spil i forhold til et barns 'aktiv nej respons'. I forhold til 'frafald i fokus responser' ople-ver hun ikke samme grad af modoverførings-følelser, da hun har forståelse for barnets

adfærd, set i lyset af dets mentale handicap, og hvordan det bliver påvirket og afledt af indre og ydre stimuli.

Diskussion/konklusion – modstandsbegrebet

Musikterapeuten bliver (i psykodynamisk terminologi) påvirket af barnets adfærd, hvilket giver anledning til modoverføringsfølelser og reaktioner hos musikterapeuten. Begrebet 'modstand' er en begrebskonstruktion, der handler om, hvad musikterapeuten oplever, og det er relevant at forholde sig til modstandsbegrebet, da musikterapeuten reagerer psykodynamisk i interaktionen med et kontaktsvagt barn. Ordet 'modstand' rummer associationer, som ikke passer ind i musikterapeutisk kontekst til at beskrive adfærden hos kontaktsvage børn, derfor er termen 'aktiv nej respons' brugbar for neutralt at kunne beskrive børnenes adfærd.

Jeg bemærker, at musikterapeuterne benytter neuropsykologisk teori og viden om sanseintegration til at forklare barnets 'frafald i fokus respons'. Her bevæger vi os i et spændingsfelt mellem neuropsykologi og psykodynamisk psykologi.

Musikterapeuterne bruger i forhold til 'aktiv nej respons' beskrivende vendinger som: barnet mærker krav/forventninger, barnet oplever, at terapeuten forstyrrer, barnet kan ikke rumme situationen, barnet mangler lyst og motivation. Disse vendinger udtrykker, hvad terapeuten tror, at barnet oplever (set i lyset af psykodynamisk teori). Jeg mener, ligesom terapeuterne, at disse 'aktiv nej responser', kan være forårsaget af intra- interpersonelle psykologiske faktorer, men jeg tænker, at disse responser også kan være forårsaget af neurologiske faktorer, f.eks. at barnet har svært ved at indgå og forstå sanseligt, hvad der sker i kontakten til musikterapeuten. Dvs. at både neuropsykologiske og psykodynamiske processer er i

spil samtidig – ligesom musikterapeuterne både fortæller, hvordan de oplever adfærden, og hvordan de reagerer på den. Den psykodynamiske forklaringsmodel er svær at anvende alene i beskrivelsen af, hvad der sker i MKA (hos barnet, hos terapeuten og mellem barn og terapeut), hvor den neuropsykologiske forklaringsmodel bl.a. er anvendelig i forståelsen af børnenes intentioner.

I forhold til at betragte kontaktsvage børns undvigende adfærd i musikterapi som 'modstand' i psykodynamisk forstand, giver begrebet 'aktiv nej respons' som en mere neutral og deskriptiv adfærdskategori, mulighed for at musikterapeuten kan forholde sig mere nuanceret til kontaktsvage børns afvisende adfærd i musikterapi uden at være bundet til eller begrænset af den psykodynamiske forståelses- og fortolkningsramme.

Tak for hjælpen til musikterapeuterne

- Hilde Skrudland
- Anne Steen Møller
- Kent Lykke Jensen

Referencer

- Ayres, J.A. (2002) *Sanseintegration hos børn*. Kbh: Gyldendal. (Tidligere: 1. udgave. 1984. 1.- 10. oplag: Kbh: Munksgaard)
- Bonde, L.O. et al. (2001) *Musikterapi: Når ord ikke slår til – en håndbog i musikterapiens teori og praksis i Danmark*. Århus: Forlaget Klim
- Madsen, M.B. (2005) *Motorisk/kropslig aktivitet i musikterapi med kontaktsvage børn – En undersøgelse af tre musikterapeuters oplevelser af motorisk/kropslig aktivitets betydning for kontakten mellem musikterapeuten og børn med generelle funktionsnedsættelser*. Speciale Institut for Musik og Musikterapi Aalborg Universitet

Annonce: Tredje Konference for Dansk Musikterapi 2006

I dagene 24. - 25. august 2006 afholdes tredje konference for Dansk Musikterapi på Brandbjerg Højskole ved Vejle. Konferencen henvender sig til musikterapeuter og andre faggrupper med professionel interesse for musikterapi samt til mulige samarbejdspartnere, arbejdsgivere og patientforeninger.

Programmet vil bestå af foredrag og workshops med forskellige emner af relevans for musikterapiens udfoldelse og udvikling i Danmark. Foredrags- og workshopholdere er fortrinsvis danske musikterapeuter.

Programmet i sin helhed offentliggøres den 1. maj 2006 på

www.musikterapi.org

og

www.dansk-forbund-for-musikterapi.dk

Spørgsmål omkring konferencen, kontakt Pernille Schwartz, tlf. 3990-0519 eller pr. mail musicoach@mail.dk

Vel mødt og musiske hilsener fra Styregruppen for Tredje Konference for Dansk Musikterapi 2006

EMTC Europæisk registrering af musikterapeuter

Hanne Mette Ochsner Ridder

Bestyrelsesmedlem i MTL, medlem af DFMT og dansk repræsentant for EMTC. Kontakt: hm@musikterapi.org

Hvem kan kalde sig musikterapeut?

Betegnelsen *musikterapeut* er ikke en beskyttet titel. Alle, uanset uddannelse eller erfaring, har lov til at betegne sig som *musikterapeut*. Som fag kan musikterapi således favne alt hvad man overhovedet kan forestille sig har noget at gøre med musik og terapi/aktivitet/behandling/m.m. Dette gør det umuligt at skabe en ensrettet fagprofil. Alle kan annoncere med tilbud om musikterapi, men de personer, der søger behandling hos en musikterapeut, har ingen garanti for indholdet og kvaliteten af den ydelse, de får. Vi ser en lignende problematik i forhold til det store grå marked af psykoterapeuter. Både regeringen og Psykoterapeutforeningen ønsker en 'blåstempling' af psykoterapeutprofessionen, især for at undgå kedelige sager hvor inkompetente terapeuter ikke overholder etiske retningslinier. En arbejdsgruppe under Socialministeriet, Undervisningsministeriet og Sundhedsstyrelsen har derfor i en rapport fra 2004 opstillet kvalitetskriterier for private psykoterapeut uddannelser.

I en meget grov inddeling kunne man sortere fagprofessionen indenfor musikterapeutisk behandling i 4 kategorier, nemlig *det grå marked*, *kandidaterne*, *de autodidakte/pionererne* og *støtterne*. *Det grå marked* er alle de musikterapeuter der arbejder med musikterapeutisk behandling, men ikke har en egentlig musikterapeutisk uddannelse. Deres uddannelse kan være stykket

sammen af kurser og praksiserfaring. Der findes meget kompetente terapeuter i denne gruppe der beriger faget med utraditionelle vinkler på musikterapeutisk behandling. Men der kan også være personer der fra en meget snæver og ensidig vinkel anvender musik i behandling uden at have en faglig basis at læne sig op ad. Denne sidste gruppe gør det svært for *kandidaterne* at etablere en troværdig fagprofil. Kandidaterne er de pt. omtrent 130 musikterapeuter med en 5-årig universitetsuddannelse. I denne gruppe tæller også musikterapeuter som har f.eks. uddannelse i 'Guided Imagery and Music'. *De autodidakte/pionererne* skiller sig ud fra det grå marked ved at de har gjort en særlig indsats for at fremme musikterapifaget. Flere af dem har været med til at starte musikterapiuddannelsen i Aalborg og selv har de måttet sammenstykke deres uddannelse af relaterede uddannelser og kurser. Pionererne har ikke kun arbejdet på at udvikle deres egen private musikterapipraksis, men har set fagets muligheder i et meget bredere perspektiv. Endelig er der *støtterne* som har en relateret faglig uddannelse (musik, lærer, pædagog, fysioterapeut, ergoterapeut, sygeplejerske, læge, psykolog, m.fl.) som anvender musik i deres arbejder og som kæmper bravt for at integrere anvendelsen af musik i sundhedssektoren – uden dog at kalde sig musikterapeuter.

Blåstempling af musikterapifaget

Tilsyneladende er det ikke en stor gruppe personer inden for *det grå marked* der kalder sig musikterapeuter. Og med så lille et antal *autodidakte/pionerer* og *kandidater* i musikterapi og den noget større gruppe af *støtter* er der ikke megen slagkraft i en kamp om blåstempling og anerkendelse af faget. For kandidaterne ligger der en blåstempling i form af et eksamensbevis samt en grundig uddannelse som sikrer kendskab til musikterapifagets teori og forskning og en omfattende praksiserfaring. En yderligere blåstempling ligger i medlemskabet af MusikTerapeuternes Landsklub, MTL (ca. 100 medlemmer), da medlemskabet forpligter til overholdelse af en række etiske retningslinier. Spørgsmålet er dog stadig hvordan musikterapeuterne kan sikres en klar fagprofil, således at betegnelsen *musikterapeut* som stillingsbetegnelse kan forstås helt præcist og kan få anerkendelse som en faglig profession. Her kan de danske musikterapeuter måske få hjælp 'udefra'. Den europæiske sammenslutning af musikterapeuter (EMTC) arbejder netop på en fælles registrering af musikterapeuter. I det følgende vil jeg give en introduktion til EMTCs minimumstandards i en registrering af musikterapeuter, som giver 3 *andre* kategorier af musikterapeuter.

Europæisk sammenslutning af musikterapeuter

I EMTC har en diskussion om en fælles-europæisk registrering af musikterapeuter længe været undervejs. På et møde i september 2005 i Bologna i Italien fremlagde EMTCs bestyrelse 2 sideres arbejdspapirer med beskrivelse af præcise standarder for hvem, der kan kalde sig musikterapeuter. Disse papirer kunne have ført til endeløse diskussioner om hvad der kræves af faget. I

EMTC er der 19 lande repræsenteret, og da de fleste lande har flere musikterapiuddannelser (Italien har f.eks. 9 uddannelser) er der samlet i EMTC registreret ca. 65 musikterapiuddannelser. En oversigt over disse uddannelser kan findes på hjemmesiden www.musictherapyworld.net (klik ind under EMTC på den øverste bjælke, og klik herefter ind under <Training courses>).

Trods meget forskellige holdninger til, hvad en musikterapiuddannelse bør indeholde, var der bred enighed på EMTC-Bologna-mødet om, at der i en fælles-europæisk registrering bør stilles høje krav til, hvad en musikterapeut bør have af teoretisk uddannelse, egen erfaring og supervision. Der blev herefter stemt om, hvorvidt de udarbejdede minimumstandards kunne godkendes som grundlag for et videre arbejde på at definere præcise standarder. Alle repræsentanter, der havde stemmeret, godkendte dette forslag.

Minimum standarder: EMTR

De standarder, som et mindre udvalg i de næste år herefter vil arbejde videre med, kaldes EMTR: Minimum Standards European Music Therapist Register. Grundlæggende skelnes der mellem 3 forskellige måder at lade sig registrere på, nemlig som:

1. fuldt EMTR-medlem
2. associeret EMTR-medlem
3. supervisor EMTR-medlem

1. For at kunne blive registreret som fuldt EMTR-medlem, foreslås det at ansøgeren skal have afsluttet en godkendt musikterapeutisk masteruddannelse, have 2 års fuldtids klinisk erfaring, mindst 200 timers egen erfaring med musikterapi, psykoterapi, kunstterapi, el. lign. samt mindst 200 timers

individuel supervision (eller 100 timers individuel supervision og 150 timers gruppesupervision).

2. Det foreslås at man kan søge om at blive optaget som associeret medlem i det europæiske musikterapiregister hvis man har en musikterapeutisk bacheloruddannelse, et års fuldtids klinisk praksis samt mindst 60 timers klinisk supervision. Som associeret medlem har man mulighed for senere at søge om fuldt medlemskab, når de krævede betingelser er opfyldt.

3. Endelig er der supervisor-medlemmet. Det foreslås at supervisormedlemmer i forvejen skal have opnået fuldt medlemskab, men herudover har mindst 5 års fuldtids klinisk praksisudøvelse samt 120 timers klinisk supervision.

Som beskrevet blev disse medlemsdefinitioner ikke godkendt på EMTC-mødet, men der blev givet mandat til at et udvalg arbejder videre med formuleringen af de forskellige niveauer af registreringen. Medlemslandene havde inden mødet skriftligt kommenteret arbejdsoplægget, og udvalget vil ud fra dette materiale have masser af feedback at arbejde videre med. Det blev flere gange

pointeret at standarderne ikke er lavet for at kunne omfatte alle nuværende musikterapeuter, men bør ses som fremtidige krav til en musikterapifagprofil. Det tyder på at der vil blive foretaget en del ændringer af de allerede opstillede forslag, og også at der vil blive formuleret en overgangsordning, så allerede etablerede musikterapeuter med flere års klinisk erfaring og teoretisk uddannelse har mulighed for at blive registreret via deres nationale forening.

Registrering og fagprofilering

Hele problematikken omkring en standardregistrering af musikterapeuter falder sammen med at Sundhedsstyrelsen har indført Autorisations ID til sundhedspersoner i Danmark og at alle psykiatriske ydelser skal registreres i et journalnotat. Så længe der er uklarhed om en musikterapeutisk fagprofil samt hvilke specifikke ydelser en musikterapeut kan tilbyde, kan vi ikke forvente blåstempling og anerkendelse. Den kan vi forhåbentlig få i takt med at vi får synliggjort de høje krav, der stilles til en musikterapeutisk uddannelse og hvad der præcist kan forventes af den person, der kalder sig *musikterapeut*.

Forskningsnyt

Sept. 2005 – februar 2006

Lars Ole Bonde

Lektor og GIM-musikterapeut, studieleder på musikterapistudiet, Aalborg Universitet.

Kontakt: lobo@hum.aau.dk

Denne gang er der kun et enkelt speciale at føre til protokols. Til gengæld er 17 nye specialeskrivere gået i gang her ved årsskiftet, så der bliver en del at rapportere om i kommende numre. – Som det fremgår nedenfor, ændrer rubrikken "Publicerede forskningsartikler" formentlig permanent karakter.

Specialeafhandlinger i musikterapi

Miriam Karpantschof. *Anvendelse af sangskrivning i musikterapi. Overblik & indblik.*

Publicerede forskningsartikler og andre relevante udgivelser af danske forskere

I dag er det sådan, at de fastansatte videnskabelige medarbejdere på musikterapiuddannelsen skal indrapportere alle udgivelser i databasen *Videnbase Nordjylland* (VBN: www.vbn.aau.dk). Det betyder, at alle publikationer af Tony Wigram, Inge Nygaard Pedersen, Lars Ole Bonde, Niels Hannibal, Ulla Holck og Hanne Mette Ochsner Ridder kan slås op der. En stor del af disse tekster er på engelsk og publiceres i udenlandske tidsskrifter og bøger, så jeg synes egentlig ikke der er grund til at bruge DMT- spalteplads på dem. Med mindre jeg modtager vilde protester, bliver nedenstående liste derfor den sidste, som indeholder engelsksprogede artikler. Jeg vil fortsat informere om artikler, kapitler og bøger på dansk – naturligvis også tekster forfattet af andre end AAU- ansatte forskere. Altså:

Bonde, L.O. (2005) "Finding a New Place..." Metaphor and Narrative in One Cancer Survivor's BMGIM Therapy. *Nordic Journal of Music Therapy* 14(2): 137- 154

Ridder, H.M.O. (2005) An overview of therapeutic initiatives when working with persons suffering from dementia. In D. Aldridge (ed.) *Music*

Therapy in Neurological Health Care Settings/Performing Health. London: Jessica Kingsley

Ridder, H.M.O. & Aldridge, D. (2005) Individual Music Therapy with Persons with Frontotemporal Dementia: Singing Dialogue. *Nordic Journal of Music Therapy* 14(2): 91- 106

Wigram, T. & K. McFerran (2005) Articulating the dynamics of music therapy group improvisations: An empirical study. *Nordic Journal of Music Therapy* 14(1): 33- 46

Nye ph.d.projekter

Forskerskolen på AAU har optaget to nye ph.d.studerende inden for den såkaldte scholarship- stipendieordning. Den tyske musik- og GIMterapeut **Carola Maack** skal arbejde med projektet *Comparing the Treatment Outcome of The Bonny Method of Guided Imagery and Music (BMGIM) and Psychodynamic Imaginative Trauma Therapy (PITT) for Female Patients with Disorders Related to Prolonged and Severe Traumatization in Childhood*. **Svenskeren Märith Bergström- Isacson** skal arbejde med projektet *A neurophysiological study. The effects of music and vibroacoustic therapy on persons with Rett Syndrome*.

Man kan læse nærmere om begge projekter på forskerskolens hjemmeside (NB linket vil snarest blive ændret p.g.a. de ændrede institutforhold, se nedenfor). <http://www.musikterapi.aau.dk/Engelsk%20forskerskole/Index.htm>

Nye forsknings- og dokumentationsprojekter

I Videnbase Nordjylland (VBN) kan man ikke kun læse om de universitetsansattes udgivelser, men også om deres forsknings *projekter* med mere. Således:

Bonde, L.O. *Eksistentiel, narrativ terapi og musikterapi med kræftramte børn og deres familier – med fokus på terapiens indflydelse på kommunikation, emotionel coping og health performance*. Dette tværfaglige projekt skal undersøge, om kræftramte børn og deres familier kan få psykosocial støtte og forbedre deres kommunikation og livskvalitet ("health performance") gennem et halvt års terapiforløb, som kombinerer musikterapi og narrativ terapi. Et sådant terapiforløb har aldrig tidligere været gennemført i Danmark. Projektet udføres i et samarbejde mellem Kræftens bekæmpelses rådgivningscenter, Aalborg (v. centerleder John Overgaard) og Aalborg Universitet (lektor Lars Ole Bonde og amanuensis Mariann B. Sørensen, begge Institut for kommunikation).

Ridder, H.M.O. *Musikterapi som personcentreret terapiform for frontotemporalt demensramte.* Dette pilotprojekt udføres af Hanne Mette O. Ridder og Aase Marie Ottesen. Projektet er finansieret af Spar Nord Fonden og medfinansieret af Videnscenter for Demens i Nordjyllands amt, Sundheds CVU Nordjylland og Institut for Kommunikation.

Evt. relevante udgivelser fra udlandet

Wheeler, B. (red.) (2005) *Music Therapy Research, 2nd Edition.* – Den længe ventede 2. udgave af den store håndbog i musikterapiforskning er endelig udkommet. Der er tale om en helt anderledes anlagt bog end førsteudgaven, og denne gang er der kapitler af en lang række europæiske forskere med. Fra Danmark bidrager Tony Wigram og Lars Ole Bonde.

Evt. relevante danske udgivelse inden for andre, beslægtede fagområder

Kirk, E. (red.) (2006) *Musik & pædagogik, 2. reviderede udgave.* Århus: Modtryk. Den reviderede udgave indeholder bl.a. to artikler af MTL-terapeuter:

Irgens- Møller, I.: Musikterapi for børn med handicap. s. 184- 193

Eeg, S.: Musik og samvær med ældre. S. 261- 269. Derudover er der flere andre nye artikler, der er relevante for musikterapeuter.

Andet

Jeg skrev i sidste udgave af Forskningsnyt om Cochrane- arkivet, bla. at det koster penge at abonnere på denne uhyre vigtige forskningstjeneste. Det er imidlertid forkert! AUBs fagreferent i musik og musikterapi Tove Lohsien har gjort mig opmærksom på at materialet findes i fuld tekst *og ganske gratis* for alle borgere i Danmark, Norge, Finland og Island. Du skal blot gå ind via AUBs databaseliste (www.aub.aau.dk) eller direkte på <http://www.cochrane.dk/>

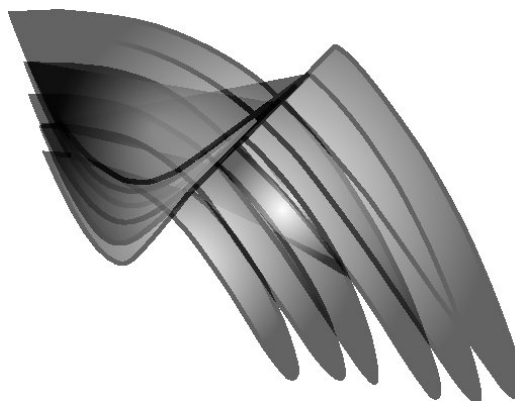
Som det fremgår andetsteds i dette nummer arbejder Claus Bang på en international web- udgave af sit dokumentationsprojekt *En verden af lyd og*

musik. Hjemmesiden er oprettet: www.clausbang.com

Pr. 1.1.2006 er Institut for musik og musikterapi nedlagt, og musikterapi-uddannelsen er overført til Institut for kommunikation. Dette medfører bl.a. løbende ændringer af web- adresserne vedr. musikterapi. Hovedindgang bliver www.musikterapi.aau.dk

Endelig håber jeg, at vi ses på sommerens to store konferencer med masser af musikterapiforskning på programmet: *Nordic Sound* i Stockholm i juni og *3. danske musikterapikonference* på Brandbjerg Højskole i august.

Kontakt vedr. denne rubrik: lobo@hum.aau.dk eller else@hum.aau.dk (= bibliotekar Else Egebjerg)

Anmeldelse – Musikterapi i psykiatrien. Årsskrift 4

Anmeldt af **Julie Exner**

Kandidat i musikterapi, diplom psykoterapeut, privat praksis Nykøbing Mors. Kontakt: schlex@tiscali.dk

Ansvarshavende redaktør *Hanne Mette Ochsner Ridder (2005)*
Musikterapi i psykiatrien. Årsskrift 4. Musikterapiklinikken, Aalborg Psykiatriske Sygehus, Aalborg Universitet. 157 sider. Pris: 125 Dkr. + porto 20 Dkr. pr. stk. Bestilling pr. email: psyk.inp@nja.dk

Musikterapiklinikkens fjerde årsskrift dokumenterer for det første musikterapiklinikkens imponerende udvikling og flid – både klinisk og forskningsmæssigt. Derudover afspejler den en interesse i at ville støtte op omkring musikterapeuters ansættelsesmuligheder i psykiatrien og i behandlingssystemer generelt. Og dette årsskrift burde læses af andre end kun musikterapeuterne, fordi der ligger en stor del væsentligt dokumentationsarbejde på højt fagligt niveau, samtidig med at det er læservenligt og overskueligt at gå til.

Årsskriftet 2005 er bredt anlagt, både hvad dokumentations- og behandlingsfokus

angår. Der er med de i alt 9 meget forskellige artikler en stor spændvidde – både hvad indhold og den enkelte forfatters kliniske erfaring og erfaring med dokumentation angår. Denne spændvidde kan både være en svaghed – men også en styrke.

Man kunne dele årsskriftet op i tre grupper af artikler:

1. På den ene side de forskningsprægede artikler som inviterer til klinisk fordybelse med udførligt casemateriale, Pedersen, Lindvang, Frederiksen og Ridder.
2. Artikler som er mere rent teoretiske og videnskabeligt fagligt orienterende, Holck

om spilleregler og Hannibal med kvalitativ undersøgelse af patientpopulation.

3. Artikler som åbner op for et indblik i nyere behandlingsfelter, hvor der endnu ikke eksisterer megen dokumentation og forskning; Hviid og Normann om musikterapi i socialpsykiatrien, Meisner om musikterapi i retspsykiatrien og Egelund Sørensen med pilotprojektet om MusiCure.

Den første gruppe: Forskningsprægede artikler med casemateriale

Pedersens kompakte forskningsartikel om modoverføring skrives tydeligvis af en meget erfaren kliniker. Artiklen rummer en fylldig gennemgang af udvikling fra modoverføring som et problem, til modoverføring som et helt centralt behandlings- og dokumentationsredskab. Dette komplekse men helt centrale behandlingsredskab beskrives med fokus på muligheden for både at tilbyde genkendelse og brydning med det identificerede i overføringen. Casematerialet indgår som en væsentlig beskrivelse af håndtering af modoverføring i den kliniske improvisation.

Lindvang og Frederiksen beskriver i deres artikler musikterapi med to meget forskellige skizofrene kvinder. Der er lagt stor vægt på den vellykkede dokumentation, hvor man ikke kan skille effekt og proces ad. Netop dette lykkes godt her, idet man på den ene side føres dybt ind i processen i den enkelte casebeskrivelse, mens der samtidig er fokus på at påvise effekten af forløbet via inddragelse af undersøgelsesmetoder og andre kilders beskrivelse af patienten under forløbet. Både Lindvangs og Frederiksens erfaring med musikterapi behandling af kontaktskrøbelige patienter, viser sig i deres årvågenhed overfor den åbning, der kan påvirkes med musikterapi, den respektfulde håndtering af skrøbeligheden og samtidig

evnen og modet til at være helt nærværende, der hvor både destruktivitet og stor forpinthed skal kunne rummes og have hjælp til at blive transformeret.

Ridder tager udgangspunkt i sin ph.d. afhandling vedrørende musikterapi med patienter med frontotemporal degeneration, FTD. Det er en stor styrke ved denne velskrevne artikel, at casematerialet fra starten er flettet ind i det komplekse teoretiske materiale. Denne særlige målgruppe med den neurologisk skadede kontaktevne, bliver i artiklen givet nyt håb igennem musikterapeutilbuddet med fokuset på den meningsfyldte samstemthed som Ridder beskriver.

Den anden gruppe: Teoretiske og videnskabeligt fagligt orienterende artikler

Holck har to store artikler om spilleregler. Hun interesserer sig for definitionen og betydning af spilleregler kontra den frie improvisation, og anvendelse i forhold til den specifikke musikterapeutiske kontekst; – musikterapi med voksne eller børn. Vi får en meget grundig musikterapiteoretisk og musikterapihistorisk gennemgang med casehistorier: Referentielle og non-referentielle spilleregler og spilleregler a. med mestrings- og læringsaspektet, – specielt ifh til børn, b. spilleregler til specifik at rumme splitting og øve integration og c. spilleregler som assessmentmodel. Behandlingsteorier bliver i artiklen vedr. voksenmusikterapi spillet ud mod hinanden i en spændende dialog – som heldigvis ikke har noget endegyldigt svar!

Hannibals artikel er derimod et første klart svar på en ren kvantitativ undersøgelse af musikterapiens anvendelse i psykiatriske institutioner i Danmark generelt og specifik med fokus på at dokumentere patientfordeling og fremmødestabilitet/DROP OUT. Ikke noget overraskende re-

sultat for musikterapeuter, men et kæmpe stykke vigtigt forskningsarbejde med henblik på at kunne begynde at påvise musikterapiens muligheder overfor andre faggrupper. Vi kommer sikkert til at høre mere herfra.

Den tredje gruppe: Artikler som åbner op for et indblik i nyere behandlingsfelter

Hviid og Normann skriver om musikterapi i socialpsykiatrien med to meget forskellige indfaldsvinkler. Normann ønsker at fremprovokere en diskussion over hvorfor behandlingsbegrebet i socialpsykiatrien er udelukket, og hvordan man kan argumentere for at tænke den ind i den socialpsykiatriske kontekst, – specielt med fokus på musikterapi. Hviid tager mere fokus i det, der er socialpsykiatriens hjertebarn, – udvikling af ressourcer. Hun fører det videre i musikterapi i socialpsykiatrisk kontekst med unge ud fra et vellykket kontinuum fra det pædagogiske over det mere støttende/supplerende til det terapeutiske rum. Hviids grundige hermeneutiske forskningsmetode med interviews beskrives.

Grøn Meisner skriver om sit arbejde som musikterapeut i retspsykiatrien. Hun har sin specielle interesse i udvikling af en tværfaglig model med musikterapi i arbejdet med patienter med anden etnisk baggrund. Musikken som overgangsmedie når der ikke er ret meget sprog men også fra kultur

til kultur beskrives. Særligt fokus på hvordan musikterapi kan hjælpe til diagnostisk at beskrive den intrapsyriske konflikt, det positive og negative selv billede og patientens egentlig traume.

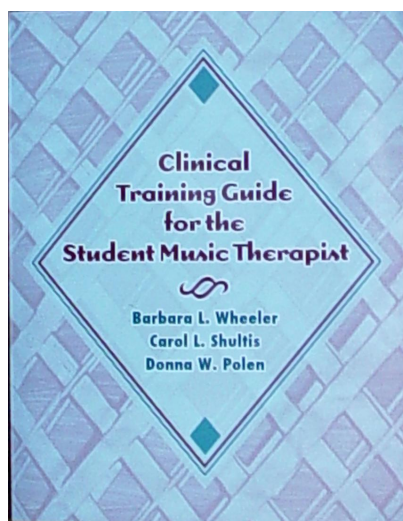
Egelund Sørensen artikel omhandler et pilotprojekt, hvor specialdesignet musik, det såkaldte MusiCure, har været anvendt på Horsens psykiatriske hospital, for angste og urolige indlagte patienter som et alternativ til brug af angstdæmpende og beroligende medicin. Egelund Sørensen beskriver en overvejende stor tilfredshed med MusiCure, refereret fra både patienter og plejepersonale. Den svaghed tilfredshedsundersøgelsen har er, at det ikke er afklaret, hvorvidt plejepersonalet har være tilstede under lytningen eller ej. Og Egelund Sørensen beskriver det selv med det vigtige spørgsmål, hvorvidt MusiCure kan eller skal være en erstatning for personalekontakten?

Afrundende er det vigtigt at nævne, at selve denne bog man får i hånden med dette årsskrift, er lækkert lavet med en smuk valgt type og god opstilling med den enkelte forfatters præsentation og den gennemgående gode formatering. Der er et lille problem med afstandsknappen, der måske først svigtede i trykken?, hvor enkelte linjer står som et langt volapykord i stedet for en sætning, som dog – idet, det ikke sker alt for tit, – ikke forstyrrer indholdet, med kun optikken.

Anmeldelse – Clinical Training Guide for the Student Music Therapist

Anmeldt af **Inge Nygaard Pedersen**

Lektor, Dipl. Musikterapeut, GIM terapeut. Leder af Musikterapiklinikken – Center for behandling og forskning, Aalborg Universitet/Aalborg Psykiatriske Sygehus. Kontakt: psyk.inp@nja.dk

Barbara L. Wheeler, Carol L. Shultis & Donna W. Polen (2005). Clinical Training Guide for the Student Music Therapist. USA, Barcelona Publishers. 213 sider og i A4 format. Omslaget er designet af Franck McShane. A. Meadow har været primær forfatter på kapitel 4 om assessment. Prisen er 35 dollars eller ca. 250 d.kr.

Introduktion

På dansk ville teksten kunne hedde 'retningslinjer for klinisk træning af musikterapistuderende'. Bogen er skrevet som inspiration og opslagsbog til musikterapistuderende, som skal i praktik og, som en del af uddannelsen til musikterapeut, gør sig forestillinger om, hvad det vil sige at arbejde som professionel musikterapeut efter endt studium. De tre forfattere har alle – ud over deres akademiske titler og kompetencer, grundigt repræsenteret ved professor ph.d. B. Wheeler –

over 20 års erfaring med klinisk musikterapiarbejde og supervision af studerende. Bogen er skrevet til amerikanske musikterapistuderende, der bliver uddannede efter AMTA's (den amerikanske musikterapiforenings professionelle kvalifikationskrav), men kan også anvendes af internationale musikterapistuderende der er på samme uddannelsesniveau. Disse krav er ikke specificerede i bogen, men kan studeres på web adressen: <http://www.musictherapy.org/standards.html>.

Bogens opbygning

Bogen er meget struktureret og pædagogisk bygget op. Den er inddelt i 18 kapitler og starter med overordnede emner som: at udøve musikterapi samt processen med at planlægge musikterapi. Bogen starter således med at beskrive alt det der skal gennemtænkes for at udvikle sig til musikterapeut og giver ideer til hvordan, man kan forstå eller tænke om terapi, musikterapi, den terapeutiske proces, terapeutens rolle og arbejdet med musikken.

Læseren føres gradvist ind i, hvordan musikterapi kan forstås og derfra videre til hvilke trin, der kan forekomme i den musikterapeutiske proces. Det kliniske arbejde kredses mere og mere ind gennem kapitler om klient assessment, målsætninger, planlægning af musikterapistrategier og organisering af sessionerne. Disse kapitler efterfølges af en række kapitler, der omhandler fire forskellige måder at anvende musikken på (improvisation, opførelse, komposition og lytning). Mod slutningen bringes kapitler om enkeltelementer som f.eks.: hvordan man letter klienternes respons eller hvad der er karakteristisk ved at arbejde i gruppe eller individuelt samt dokumentationsstrategier. Det sidste kapitel påpeger nødvendigheden af at være i en fortsat læreproces som musikterapeut og løbende blive superviseret og være selvreflekterende i forhold til arbejdet.

Opbygning af de enkelte kapitler

Alle kapitlerne er delt op i en introduktion til den, i kapitlet, omtalte metode samt en kort gennemgang af og i givet fald om og hvordan, metoden kan anvendes med følgende målgrupper: 1. børn med specielle vanskeligheder, 2. voksne med varige psykiske og fysiske funktionsnedsættelser, 3. psykiatriske voksne, 4. ældre med alders-

betingede problemer og 5. klienter i medicinske institutioner. Dernæst bringes korte eksempler på beskrivelser af denne metode med de nævnte målgrupper i musikterapilitteraturen, og afsluttes med nogle overvejelser vedrørende anvendelse af denne metode. Kapitlerne beskriver desuden lidt om materialer, nogle tips om anvendelse og en litteraturliste som forslag til yderligere læsning. Alle kapitlerne slutter af med opgavesæt hvor den studerende skal skrive refleksioner ned eller afprøve nogle aktiviteter i praksis og efterfølgende reflektere disse på skrift. Kapitlernes længde er seks til tyve sider inklusive de sidste to siders opgaver og forslag til yderligere læsning. Opgavesættene er delt op i tre sværhedsgrader fra begynder studerende (med titlen 'observerende, deltagende og assisterende') til mere øvede studerende (med titlen 'planlægning og co-terapeut eller -leder') til næsten færdige musikterapeuter (med titlen 'leder'). Forfatterne opfordrer til, at man anvender bogen flere gange eftersom studiet skrider frem og skifter opgavesættene ud efter de kompetencer, man har tilegnet sig.

Bogens niveau

Det er lidt svært at bestemme bogens niveau. Den inkluderer meget på ret få sider. Indimellem bliver det til rigtig megen opremsning og andre steder går den mere i detaljer med at beskrive metoder og teknikker. Et eksempel på det første er introduktionen til kapitlet om lytteoplevelser, hvor der på den første halve side opremses seksten forskellige måder at arbejde med lytteoplevelser på. Et eksempel herfra er: *somatisk lytning* hvor vibrationer, lyde og musik direkte påvirker klientens krop. Under beskrivelsen af de forskellige målgrupper diskuteres efterfølgende, hvilke lytteoplevelser der kan være relevante, mens kun en eller to af teknikkerne beskrives lidt mere detaljeret. Jeg

kunne ønske mig lidt mindre opremsning og lidt mere uddybning.

Et eksempel på en mere detaljeret skriveform findes i kapitlet: "At lette klientens respons". Her bringes et par vignet eksempler på, hvordan man kan håndtere uenigheder mellem klienter i en gruppe med angivelse af bestemte verbale vendinger. Også assessment kapitlet er meget detaljeret og giver nyttige eksempler. Bogen er let at læse og henvender sig i du form til den studerende og fokuserer undervejs på den usikkerhed man kan stå med, når man første gang skal arbejde musikterapeutisk sammen med andre eller alene.

Bogen prøver at trække en linje gennem musikterapi fagets mangfoldige værktøjskasser og miljøer og samtidig dækker den meget bredt de forskellige afarter af metoder der findes.

Intentionen med bogen er at præsenterer generelle ideer og kommentarer til variationerne i musikalske oplevelser og aktiviteter, snarere end at give konkrete anvisninger på sådanne oplevelser og aktiviteter, da dette kan læses andre steder. Forfatterne gør opmærksom på, at bogen omhandler en bred musikterapeutisk træning og at det vil kræve ekstra træning at anvende for eksempel analytisk musikterapi og GIM musikterapi.

Kan bogen anvendes af danske musikterapistuderende?

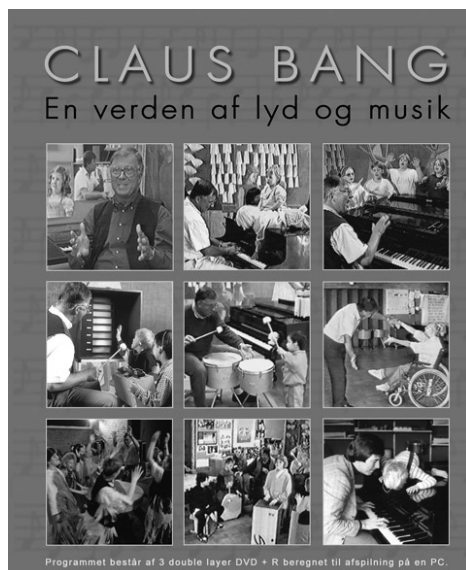
Hvis jeg skal tænke bogen ind i vores uddannelsessammenhæng i Aalborg, vil den bestemt kunne være meget inspirerende for studerende der står og skal ud i praktik – som en slags praktikforberedelses- og opslagsbog. Den vil også kunne være meget anvendelig i forbindelse med at navngive de forskellige musikalske aktiviteter de studerende afprøver i praktikperioderne og den vil kunne give idéer til litteratur. Personligt savner jeg dog mange flere små vignetter som f.eks. refereret i kapitlet: "At lette klienternes respons", hvor jeg for et øjeblik føler mig inviteret indenfor og kan leve mig ind i én bestemt klinisk situation. Jeg sidder tilbage med en fornemmelse af, at den nok alligevel er mere egnet til amerikanske studerende som ofte starter deres musikterapistudium lige efter gymnasiet og går på uddannelser hvor der ikke er en indbygget tæt integration mellem selvudvikling og professionel træning.

Men jeg håber mange danske studerende vil anskaffe bogen, bruge den og senere beskrive deres erfaringer med den i Dansk Musikterapi. Måske der kommer et helt andet billede frem. Så rigtig god læse- og arbejdslyst.

DVD anmeldelse – En verden af lyd og musik

Anmeldt af **Ulla Holck**

MA, ph.d., lektor og studieleder på Musikterapiuddannelsen, Aalborg Universitet. Kontakt: Holck@hum.aau.dk

Claus Bang (2005): En verden af lyd og musik. Musikterapi for døve, hørehæmmede og multihandicappede børn og unge. Al tale med undertekst eller tegnsprogstolkning. DVD-boks med 3 stk. dobbeltlag DVD+R beregnet til afspilning på PC. Udgivet af Musikterapiforeningen En Verden af Lyd og Musik, produceret af Zenaria, Aalborg. Pris: 500 kr. Evt. overskud tilfalder Aalborgskolen til videre udvikling af musikterapien. Henvendelse: claus.bang-musik@mail.dk eller www.clausbang.com

En verden af lyd og musik er resultatet af et usædvanligt og meget omfattende multimedieprojekt skabt med udgangspunkt i musikterapeut og audiologopæd Claus Bangs arbejde på Aalborgskolen. I alt 37 års erfaringer og arbejdet med 125 nuværende og tidligere elever i alderen fra 2 til 21 år indgår i materialet. Projektet er skabt med opbakning fra forældrene til de medvirkende elever og af de unge selv, og selve produktionen er sket i nært samarbejde med Aalborg Universitet, og med økonomisk støtte af en række fonde

De tre DVD+R'er indeholder følgende 9 kapitler:

- A:** Claus Bang Profil
- B:** Børnehave og førskole, 3-6 år
- C:** Børn i skoleområdet, 7-12 år
- D:** Stemmebehandling, tale- og sangterapi
- E:** Multihandicappede børn og unge, 3-16 år
- F:** Døvblinde børn og unge, 3-20 år
- G:** Bevægelse og danseterapi, drama
- H:** Instrumentalt og orkestralt arbejde

I: Fire årtier i musikterapi – et tilbageblik

Hvert kapitel indeholder en række underafsnit, hvor det er muligt at klikke sig frem til audio- eller videooptagelser, TV- og Radioudsendelser, diverse pdf-filer med uddybende information eller noder, samt litteratur skrevet af Claus Bang gennem årene.

Grafisk er skærbilledet opbygget, så der i højre skærmdel f.eks. vises et videoklip, mens man i venstre skærmdel kan læse en uddybende tekst. Denne angiver f.eks. barnets alder, hørenedsættelse, hvad der arbejdes med, de anvendte instrumenter, facts om frekvenser etc. Med denne opbygning slipper man for en speakerstemme, så man i stedet kan koncentrere sig om det, der foregår mellem Claus Bang og børnene / de unge.

Og det er et ganske imponerende klinisk materiale, der her folder sig ud. Der er musikterapi med døve og hørehæmmede, døvblinde, fysisk handicappede og psykisk udviklingshæmmede, adfærdsvanskelige, samt elever med sprog-, tale- eller indlæringsproblemer. Der er eksempler på høretræning og lydperceptionstræning, musikalsk stemmebehandling og taleterapi, sangterapi, bevægelse og danseterapi, drama, samt instrumentalt og orkestralt arbejde.

En væsentlig del af Claus Bangs arbejde har fokuseret på at forbedre de døve og hørehæmmede elevers stemmer, prosodi og kommunikationsmuligheder vha. musik. En af følgerne ved døvhed og hørenedsættelse er en hel eller delvis mangel på kontrol over stemmen, der fører til monotone eller anspændte og pressede stemmer i et for højt toneleje. I kapitel D præsenteres man for Claus Bangs musikalske stemmebehandling, hvor navnlig klangstavene er centrale. Stemmebehandlingen præsenteres bl.a. gennem 7 cases, hvor man følger eleverne fra førsko-

lealderen og op til slutningen af teenageperioden. Det gør indtryk at se 4årige børns koncentrationsevne omkring denne træning – og siden høre resultatet via interviews af de snart voksne elever.

Stemmebehandlingen og taleterapien vha. klangstavene blev i 70'erne genstand for omfattende forskning, som Claus Bang foretog i samarbejde med Københavns Universitet og Aalborg Universitet. Forskningen resulterede i detaljerede analyser af de stemmeforbedringer, der fremkommer gennem arbejdet med klangstavene. En del af støjen i stemmerne forsvinder, samtidig med at stemmerne får et rigere overtoneindhold, der gør dem klangligt bedre og dermed lettere at forstå. Via en TV-udsendelse fra 1981 bliver man præsenteret for denne forskning, og med klik på diverse undermenyer kan man dels se videoklip af det konkrete arbejde, dels se de grafiske fremstillinger af børnenes stemmelyde. Samlet set, en spændende og indsigtsgivende måde at få præsenteret forskning på.

En anden vigtig side af Claus Bangs arbejde omfatter musikterapi med fokus på udvikling af kontakt og kommunikation. Materialet på DVD+R'erne omfatter således en række indsigtsgivende cases – herunder individuel musikterapi med døvblinde, og med børn og unge med yderligere funktionsnedsættelser. Udover at give et indblik i faget som sådan, udgør casene et oplagt materiale til såvel undervisning af musikterapistuderende som til videre udforskning. Et gennemgående træk er de mange måder, hvorpå musik kan anvendes til at vække, skærpe og udvikle opmærksomhed og social interaktion – hele tiden vha. en improvisatorisk tilgang, hvor barnets / den unges udtryk inkorporeres i en større musikalsk helhed.

Endelig er der formidlingen af musik og musikoplevelser til eleverne, som Claus

Bang vægter højt gennem sammenspil med udgangspunkt i improviseret og komponeret musik, musikdramatiske fortællinger, musicals samt dans og bevægelse. Med sin klassiske pianistbaggrund leverer Claus Bang selv et bredt repertoire, såvel komponeret som improviseret. Men derudover anvendes et bredt spektrum af indspillet musik som f.eks. nordisk og irsk folkemusik, negro spirituals, latinrytmer og synthesizermusik. Denne musik afspilles i vibrationsbænken, hvor eleverne siddende mærker musikken i kroppen, eller via kraftige højtalere, hvor eleverne spiller eller danser til musikken, som de kan føle, også på afstand af lydkilden.

Som en sidegevinst til det omfattende kliniske materiale får man præsenteret en række nye instrumenter, og deres konkrete anvendelsesmuligheder, såsom trommebord, Longophone, der er en slags xylofonbord, Big Bom klangbænk, Cajons-trommer med træoverflade i stedet for skind, Gométrommer, hvor man sidder på siden af trommerne og slår på den mellem benene (f.eks. med ryggen til hinanden), de store baslangstave, vibrationsbænken samt Spectral Converter, der gengiver lyd i farve og lys.

Materialet er enormt – svarende til 38 CD-rom'er (!) – men pga. en enkel og pædagogisk opbygning, er det nemt at finde rundt i. Claus Bangs lærerbaggrund fornægter sig ikke. Samtidig har han allieret sig med dygtige IT-producere og lay out'ere, så resultatet er blevet nemt at bruge og gennemført innovativt. Et godt eksempel på dette ses i kapitel D om stemmebehandling, tale- og sangterapi. Her præsenteres man for Claus Bangs 17 sange fra "Legesange for Børn 1" (Bang 1972), der er en oversættelse, bearbejdning og udgivelse af de amerikanske engelske musikterapi-pionerer Nordoff og Robbins' "Play Songs". Først ser man et vi-

deoklip af Claus Bangs konkrete anvendelse af den enkelte sang sammen med et eller flere børn. Dernæst kan man klikke sig frem til nodematerialet på en (printbar) pdf-fil, og til sidst kan man så høre en studieindspilning af den pågældende sang, samtidig med at man får vist noderne. Pædagogisk og lige til at gå til for alle, der har lyst til at lære sangene og se eksempler på deres anvendelsesmuligheder, der bestemt ikke begrænser sig til Aalborgskolens elevgrupper. (I øvrigt har Claus Bang også oversat *Playsongs* til norsk og svensk, så skandinaviske kolleger har via DVD+R'erne også mulighed for at bruge dette materiale direkte.)

DVD+R'erne kan således være af stor interesse for alle, der arbejder i feltet med børn med funktionsnedsættelser, uanset høretab eller ej. For musikterapeuter kan DVD+R'erne anvendes i forbindelse med PR, foredrag og kurser, hvor der er brug for at vise klinisk materiale generelt inden for feltet med børn med betydelige funktionsnedsættelser – og naturligvis specifikt i forhold til døveområdet.

Mange andre kan dog også have stor glæde af *En verden i lyd og musik* dens formidling af facts og inspiration i forhold til døve, musik og musikterapi. I en lektørudtalelse fra Dansk Bibliotekscenter hedder det således om udgivelsen, at den er obligatorisk for enhver bibliotekssamling til udlån til faggrupper som f.eks. lærere, pædagoger, musikstuderende, men også for forældre og børn med funktionsnedsættelser svarende til eleverne på optagelserne. Hertil kan naturligvis tilføjes musikterapeuter, musikterapi-studerende og musikterapi-forskere, foruden faggrupper som audiologopæder og talepædagoger, ergo- og fysioterapeuter, samt socialpædagoger.

Udgivelsen er unik, fordi den på en gang peger bagud over en enkelt mands faglige liv med musikterapien, og samtidig pe-

ger fremad i formidlingen af fagets aktiver. Endvidere ligger der med udgivelsen et omfattende datamateriale, der kan anvendes i forskningsøjemed.

Afslutningsvis kan man med Claus Bangs ord håbe, at DVD+R-udgivelsen vil blive brugt i mange forskellige sammenhænge og af mange forskellige brugere:

“Det er mit håb, at dette interaktive, audio-visuelle medium vil give optimale muligheder for at anvende programmateriale i de 9 kapitler, som DVD+R’erne rummer, til både erfaringsbaseret formidling, undervisning, uddannelse og forskning. Jeg håber, at det også vil være en inspiration og et bidrag til de konkrete pædagogiske og terapeutiske udviklings- og behandlingsindsatser for de børn og unge, for hvem musik er terapi, og for hvem musikterapi åbner for nye perspektiver for udvikling og forbedring af mulighederne i en verden af lyd og musik.” (Claus Bang i introduktionsafsnittet på *En verden i lyd og musik*).

